

קובץ

בית דלי

קובץ בית דלי

נחמיה איש בית דלי (יבמות פט"ז מ"ז)

אמרות קודש ומעשי צדיקים בדיקנות נפלאה
וממקור חיים אשר דלה דלה לנו האי גברא רבא
ויקירא אוצר תוי"ש וחסידות ענף עץ אבות בנש"ק
ספרא רבא פה מפיק מרגליות הרב החסיד
מוהר"ר יצחק דוד לידר זצ"ל

תוכו רצוף אהבה אמונת צדיקים יראת שמים וחיבת
הקודש דאורייתא חיבת נעימת ידידות ש"ק
ומלהיבין הלבבות לעבודת השי"ת בגילה ורעדה
והכנעה

נעתקו מתוך כתביו

פעיה"ק בני ברק תובב"א
התשד"מ

תוכן הענינים

הקדמה	ה
הרה"ק בעל "דברי שמואל" מסלונים זי"ע	ז
הרה"ק בעל "בית אברהם" מסלונים זי"ע	טו
הרה"ק מקוברין והרה"ק היסוה"ע זי"ע	יז
הרה"ק בעל "דברי חיים" מצאנז זי"ע	יח
הרה"ק ר' דוד משה מטשורטקוב זי"ע	יט
אדמורי טשערנאביל זי"ע	כא
הרה"ק ר' שמחה בונים מאוטבצק - וורקא זי"ע	כג
הרה"ק ר' שמעון שלום מאמשינוב	כד
ענינים שונים	כה
סיפורים שנרשמו ע"י המו"ל	לא
ליקוט דברי צדיקים זי"ע	לד
חידו"ת לפי סדר הפרשיות / הרב אברהם לידר	לה
חידו"ת על מסכת שבת / הרב שמואל אהרון לידר	לז
תפילת השל"ה הקדוש - לערב ר"ח סיון	מה

הקדמה

בעזה"ת

ישמחו היראים ויגילו ההסידים על חמר חדת עתיק אמרי
קודש ומעשי צדיקים כל חיך הטועמו אומר לי לי כמים קרים
על נפש עיפת ממקור מים חיים שדלה לנו אא"מ זלה"ה זאת
בחמתנו בעניינו.

ורצוף אהבה הערות והארות בחידו"ת ועל מסכת שבת
שהן מתאימות להיות מחובר בקודש לספר מלא מעלת יקר
ידידות נעימות ש"ק ומכבדיה ומענגיה ממי שטרח בערב שבת
בכבודו ובעצמו מכתף ועייל מכתף ונפיק וכו' והרבה טרח
בגופו ובממונו לכבוד ש"ק יזכה לגחלה בלי מצרים יאכל
בשבת להתענג על ה' ובמהרה יקיצו וירננו שוכני עפר ונזכה
ונחיה ליום שכולו שבת אכ"ר.

ושם הספר נקרא בית דלי על שמו וגם ר"ת למען ידעו
דורותיכם ובתהילים ע"ה למען ידעו דור וגו' ויספרו לבניהם
וישימו בא' כסלם וגו' ומצותי יצורו אכ"ר וכמו"ש דור לדור
ישבח מעשיך.

ובתקדמת פירוש מהרי"א מזידטשוב זי"ע על מדרש רבה
פי' הפסוק וחכך כיון הטוב וגו' דובב שפתי ישינים דע"י
שחוזרים על הד"ת ושפתיו דובבות עי"ו נחשב ישן בעלמא
כמו"ש הזוה"ק הקיצו ורננו שוכני עפר שוכני דיירין דמיכין
ולא מיתין ע"ש וכ"ק אדמו"ר מוהר"א מסלונים זצ"ל היה
מביא ראיה מהמדרש וארא פר' ה' כשהזכיר שלמה ה"א על
תשב פני משיחך א"ר ברכיה בשם רבי חלבו באותה שעה חיה
דור.

ויה"ר שיקדים אגורה באהלך עולמים והדברים יעירו
ויעוררו לבבות בני לעבודת השי"ת וזכות אבות יגן עלינו
ומבור גלות דלנו והעלנו לנצח על מלאכת בית ה' בב"א.

שמואל אהרן לידר

- - - מלאתי רצונך וכתבתי לך מהני מילי מעלייתא מסוד שיח שרפי קודש אשר כל דבריהם כגחלי אש, מה שעלו במצודתי וקיימתי בזה מאמר מרן הק' מוהר"ש זי"ע "הנה עצרני ה' מלדת בא נא אל שפחתי אולי אבנה ממנה" כששומעים דיבור קדוש והדיבור לא נשא פירות אצל שומעם נמסור את זה לחברו אולי יפעול טוב אצלו, ושפחתי הוא מל' נספח וחבר, וכאשר ידעתי את מיעוט מעשי הטובים ואוזן ששמעה בסיני מפי צדיקי אמת, ואני בעוה"ר דל' ממעש אמרתי אולי משמיא קזכי לי לזכות אחרים, בדיבורים הקדושים הפוצעים לב האבן והיה זה שכרי שיהיה מיגו דזכי לחבריה זכי נמי לנפשיה שאזכה לתשובה שלמה מעכשיו אכי"ר - - -

1

הרה"ק בעל "דברי שמואל" מסלונים זי"ע *

בבואי לסלונים אם א"מ ז"ל בערב הג השבועות ונתקיים אצלי ביום הזה באו מדבר סיני ואז היה בפרוס אסיפת היסוד של אגרי"ל, בקטוביץ, וטייל א"מ בגן הסמוך לביתו נא"ק כשעתיים, ודיברו ז"ל מה שא"מ יכתוב ויציע שם. ואני שנכספתי לחוות בנועם צורתו הקדושה ישבתי שם בצד להסתכל בו מידי עברו, כשראה אותי פנה אלי ושאלני בזה"ל "איציקל מה אתה עושה כאן" השבתי לו בלשון הכתוב "לרעות בגנים", והשיב לי אולם צריך גם "ללקוט שושנים" די גוטע אויסקלייבן און די שלעכטע אוועקורפן.

אינן בכוחי לתאר בשום אופן את הרושם הגדול והקדוש שעשתה עלי כל תנועה ותנועה של כ"ק אדמו"ר זי"ע, ממש הדרא דלא אפשר למיפרט בשפוטא התפילות המחרדות שריככו אפילו את לב האבן, הריקודים המלאים זיו ומפיקים נוגה, השולחן הטהור שנמשך עד עלות הבוקר, והדיבורים הקדושים ששכינה היתה מדברת מתוך גרונו כשפני קדשו וזהירות כלפיד אש, אשר לא אשכחם לעולם ממש מעין מעמד הר סיני, והנה אשר קלטו אזני מפי קדשו.

כשהגה"ק ר' יהואל ממוש זי"ע בא למרן הס"ק מלכו"ט היה עוסק בסיגופים ותעניתים וא"ל הס"ק, אברך אברך אצלנו אוכלים געשמאק ושוחים געשמאק וישנים געשמאק ועובדים להקב"ה אויך געשמאק העבר גיט אויך גיט אויך, (הינו שזה יהיה העיקר והדברים האחרים יהיו טפלים בחי' תמכין דאורייתא) כן סיפר שר' יהואל אמר למרן מקוברין זי"ע שהס"ק לימד אותו איך להתפלל כשמתחילים אדון עולם או כשאומרים תיבת אדון צריך להיות בכלות הנפש כזו שיסכים בדעתו שלא יספיק כבר לתיבת עולם.*

בקידוש היום בעת הסעודה של חלב אמר מדוע אוכלים מאכלי חלב בזה"ש לסימן שיהודי צריך להיות רך כחמאה, כשאו"ל לעולם יהא אדם רך כקנה ואל יהא קשה כארז.

דיבר בקדשו בשם הגה"ק בעל קדושת לוי זי"ע מדוע קראו חז"ל לחה"ש עצרת, משום שהתורה"ק ניתנה לישראל להעצר מדברים המתעבים את הנפש, וע"ז ביאר מרן את מאחז"ל הכל מודים בעצרת דבעינן נמי לכם, שהעצרת תחול גם בדברים המותרים לכם, וכדמרגליה בפומיה דמרן מקוברין זי"ע ואס מען טאר גיט טאר מען גיט און ואס מען מעג הייל זיך גיט.

אמר על מאחז"ל שרב יוסף אמר אי לאו האי יומא קגרים כמא יוסף איכא בשוקא, שאם לא היום שבו ניתנה תורה כמה תוספות ומותרות של השוק המגושם היו נדבקים ח"ו, כן אמר בדרך צחות כי איתא בגמ' שרבה היה עוקר הרים ורב יוסף סיני ובכך מדרגת רבה היתה גדולה יותר כי הרי סיני היה הר ועוקר הרים בכוחו לעקור אלא שביום זה גדלה מעלת הר סיני שעליו נגלה הבור"ש לתת לעמו תורה ומצוות.

כן אמר הטעם שאוכלים מאכלי חלב בשבועות כי כששבו ישראל מהר סיני נאסר להם בשר עד שישחטו וידיחו היבשירו, ולא היה בכדי שיעשו ולכן נטפלו למאכלי חלב להחיות נפשם. (טעם זה הובא במ"ב)

* הקדמנו דברי הרה"ק בעל דברי שמואל ובעל בית אברהם זי"ע לפי שחלק מהדברים נכתבו בזכרונות אישיים מעת אשר הסתופף בצ"ק.
** ועי' בתורת אבות תר"ת אות ה'.

סיפר לי אחד מחשובי חסידי בעלזא החסיד הישיש ר' פינחס צימלס ז"ל מבראד שבנסעו פעם ברכבת בגליציה ראה איש צורה ובעל פנים קורנות אז ניגש אליו וא"ל כבודו מוכר לי מזמן והשיבו מרן אולי במעמד הר סיני היו נשמותינו קרובות אחד לחבירו וזה היה מרן זי"ע.

אחרי חה"ש בחודש מנ"א ביליתי במיצ'ד מקום יער ואויר טוב והתאכסנתי אצל המשכ"ק ר' ישראל זלמן ז"ל כי שם היה ביתו, והיות ורי"ז לא היה בביתו כי היה בשרותו אצל מרן ובשבתים היה משעמם לי לשבת לבד, ואז נמצא בנו הבכור הרה"ק ר' ישכר לייב זצ"ל עם משפחתו ג"כ במיצ'ד להחליף אויר, והיה לו שם דירת ארעי, והיה בליבי על שאין מזמין אותי לש"ק להתארח אצלו והבעתי את זה לפני כ"ק וילדות היתה בי והשבתי שזה בכונה, והוספתי לו שכמ"פ ג"כ התבטא בפני נגד א"מ (כי כן היה דרכו בקודש בשיחות חולין שלו ואולם תוכו היה רצוף אהבה וחיבה) וכ"ק השיבני ע"ז, פתיא, ישכר לייב שלי אהב אותך ואת אביך ולא רק אתכם אלא את כל יהודי, ממש באותו מידה שאני אהב אותו.

בערב ת"ב הגיע כ"ק למיצ'ד להחליף אויר שם והיה הולך בכל יום להיער ולוקח אתו כסא קטן ושולחן קטן שעשאו בעצמו מקרשים ומסכת קטנה, ואני זכיתי אז להיות נושא כליו בהליכתו ובחזרתו בדרך לשמוע ממנו דברות קדשו, - - - בהליכתו ובחזרתו מן היער במיצ'ד היה בוחר לו שביל מיוחד דרך עצי היער ובכדי שלא לתעות בדרך היה מקרע פיסות נייר ומפזרם בדרכו, ולפיהם היה הולך כפעם בפעם, ופעם אמר לי תלך אתה מקודם ונראה אם לא תתעה, ואמנם אחרי שהלכתי כמה פסיעות תעיתי מני דרך, ואז אמר לי תראה שחסר לך ישוה"ד וסיפר לי שאצל מרן מקוברין זי"ע אמר לו חסיד אחד בעת שיחתו עמו אילו לפחות היה לי קצת ישוה"ד, והשיב לו מרן מה זה לפחות הרי זה הכל. בשוכנו מן היער סיפר את הסיפור הידוע מהרה"ק ר' צבי משרת זי"ע והרבה פעמים ראיתי בדפוס ושמעתי הסיפור הנ"ל אולם המתיקות מדבש שהרגשתי כששמעתי הסיפור מפי קדשו לא אשכחם לעולם.

הרה"ק ר' צבי משרת זי"ע מרימנוב היה דר בעיר שהיו שם מחסידי הרמ"מ מרימנוב וכל פעם שהיה נחוץ להם משהו היה דולג בחשק גדול להביא להם. כי שמע שהאנשים הללו עושים נח"ר להצדיק שעושה נח"ר להבורא ית"ש, ולכן זכיה גדולה היתה בעיניו שעושה נחת רוח להם והתחיל לחלום על נסיעה לצדיק העושה בעצמו נח"ר להשי"ת, וחסף לו לאט לאט על הרצאות הדרך לנסוע לרימנוב ולחזות בנועם הצדיק העושה נח"ר לקב"ה, וכמה מאושר היה כשבא לרימנוב וזכה לראות בצורת הצדיק העושה נח"ר לקב"ה, והיה מסתובב סביב למשמשים של הרה"ק לעזור להם בעבודת הקודש והנה פ"א היה המשמש זה שהיה מציע מטתו של הרה"ק צריך ליסוע לאיזה מקום ומסר את התפקיד הזה להרצ"ה שקיבל עליו את זה מצד אחד בשמחה רבה על שזוכה לגרום נח"ר לאותו צדיק העושה נח"ר לקב"ה ומצד שני באימה ופחד אם הצדיק ישבע רצון מהצעתו את מטתו, וכל הלילה היה בפחי נפש משתאה מחריש לדעת איך ערבה להרה"ק עבודתו וכששמע בקומו כי הרה"ק שאל מי הציע לו הלילה את המיטה נתמלא חרדה מי יודע איזו הרגשה היתה לצדיק כשבריה פחותה כמוהו טיפלה במיטתו, אולם מה גדלה שמחתו בשמעו מפורש יוצא מפי הצדיק מי שהציע המטה הלילה יציע גם להבא, ומתוך שימושו של הצדיק עלה ונתעלה כשרפי מעלה, ותפילתו היתה בהתפשטות הגשמיות ובהתלהבות כזו עד שכשהיה פוגע בשעת מעשה באיש לא הבחין אם זה בעל חי או עמוד והתחיל להתנענע אתו, ופ"א הלכו בני הרה"ק ברצותם לברר אם זה התלהבות אמיתית והעמידו תנור חם על ידו בעת תפילתו, וג"כ התרפק עליו מבלי שירגיש בכויות, וכשנודע להרה"ק אמר שבשביל זה הוא יהיה לממלא מקום קדשו ולא צאצאיו.

קטעים מתוך שיח כ"ק מרן אדמו"ר מהר"ש זי"ע ועכ"ל בבואי לסלונים בסיון תרע"ב אשר דיבר אלי במוצש"ק כמה שעות רצופים, וציוני לכתוב אותם זכרון בספר וקיימתי, ובער"ה בימי מלחמת העולם הראשונה נאבדו ממני, והנני טורח איפוא לזכור מה שאפשר ולכתבם כאן, היום כ' שבט תשי"ח, וה' יהיה בעזרי לזכור לשמור ולעשות.

איתא כל נשמה באה לעולם הזה כדי לתקן משהו מיוחד שנשאר חייב מגלגול העבר, (כאן הזכיר שיש מי שתפקידו להיות נשיא או מאסף מעות א"י) ועל דבר זה יש לעמוד במסירות נפש ממש, ואיך אפשר לדעת זאת, צריך לראות המידה הכי קשה אצלו וזה סימן שעבורה בא לעולם, ולכן התגברות היצר אצלו דוקא במידה זו, כי כך דרכו של יצה"ר בראותו כלי מוכשר לטוב הוא מחפש לו עילה במה להכשילו, ולפעמים ע"י מסחר ולפעמים ע"י "אבעריגע פרומקייט" ולפעמים ע"י כעס וכן ע"י קמצנות, הכרתי בטשארטקאב חסיד עשיר אחד בעל מדרגה ממש, ובכ"ז היה שקוע בקמצנות עד שבמקום שאני הייתי נותן 200 רובל היה נותן 5, דע לך שאני הייתי בטל ומבוטל לפני אדמו"ר בעל יסוה"ע זי"ע כמו מטלית שמאטקעלע כן הייתי בטל לפני אדמו"ר זי"ע מטשארטקאב כמי שמאטקעלע ומה שנסעתי לצ'ורטקוב היה לקיים עשה לך רב להתבטל נגדו ולשאול בעצתו.

הרה"ק ר' יחיאל ממוש זי"ע דאס איז גיווען אויכער צדיק'ל ביתו היה בשוק וחלונותיו פתוחים לצד השוק, ותמיד ישב שם עם גבו לחלון מחשש לבל יסתכל במה שאסור וכשהיה צריך למי שהוא שעבר בשוק ידע ברוה"ק להקיש בחלון מאחורי גבו שההוא יבוא אליו ומרגלא בפומיה שהחלונות נעשו לאורה ולא להביט בהם, דהא אפשר להכשל בהסתכלות אסורה. ר"ל.

כן היה אחד מגדולי חסידיו של מרן הס"ק מלעכוויטש זי"ע שעסקו היה בקניית שעות ומעשה מטוה מהנכריות ביומא דשוקא - - - ואמר הס"ק זי"ע לחסידים עליו, הלואי ותהיו אתם במחשבות קדושות (אויפגיראמט) ביוהכ"פ כמו שהוא בעת שנרשא וגותן עם הנוכריות בשוק. הכרנו ב"ה יהודים שישבו כך ושווחחו עם בנ"א ולא הכירו עליהם כלום ובאמצע השיחה כשהיו צריכים לשנות מים וכדו' בשעת ברכת שהכל נשרפו כמעט והיו קרובים לכלות הנפש, והעיקר מהכל ללכת נגד ההרגל, כאן הזכרתי לפניו מאמר מרן היסוה"ע זי"ע רק אין דבר ברגלי אעבורה, ששום דבר אין חשוב כ"א לעבור על ההרגל, והעיר מרן זי"ע עס איז טאקע אהייליג ווארט.

כן אמר לי בעת הפרידה בתחנת הרכבת בסלונים שני הדיבורים דלקמן אחר שקרא לי הצידה, בשם היסוה"ע זי"ע להודיע לבני האדם גבורותיו היינו שהשי"ת נותן לכ"א יצה"ר לפי כוחותיו וגבורתו ולא יתר על כוחו, וכן לנצח נצחים, היינו שצריך להיות נצחון על הנצחון של עצמו.

כן פקד עלי בעת שיח קדשו דלעיל ללמוד יר"ד הל כאר"א וסיפר לי מהכה"ג והקדוש זי"ע מקליסק שאמו נלב"ע בזקנה ושיבה מופלגת והתמרמר מאד ע"ז וכששאלוהו לסיבת ההתמרמרות אחר שנפטרה בגיל שכזה, השיב לא עליה אני מתמרמר אלא על המצוה של כיבוד אם שנלקחה ממני. עד כאן בזמן הנ"ל.

שמעתי מאא"מ ז"ל שפעם נסע ברכבת עם מרן זי"ע וא"ל מרן שהיות ובקרן השני יושב שם צעיר אחד שיגיד לו בשמו שהוא קורא אותו. א"מ עשה כפקודתו וניגש אל הצעיר שהיה יושב במסיבה ובלה בשחוק וק"ר ר"ל, וא"ל שמרן קורא אותו, הצעיר הנ"ל נענה אם שלא בחשק גדול, וניגש לכ"ק מרן, ובגשתו קדמו מרן בשמחה ושאלו לשלומו ומצבו, ובנתיים אמר לו, איצקה, (כך קראו לו) הנכון שהנך בעל רכוש של 50.000 ר"כ (סכום ענק אז) הודו לה', והביע שוב את שמחתו ושביעות רצונו ע"ז, והצעיר איצקה לא הבין לשמחת מרן מה היא ערשה, שאם שלפנים היה נוסע לכ"ק אולם הרי זה זמן רב שנתעשר ונתקיים בו וישמן ויבעט ולא היה לו שום קשר עם

חסידים, אז אמר לו מרן בחכמת אלוקים אשר בקרבנו, אני מכיר עליך את פליאתך על שמחתי והתפעלותי מעושרך ושלותך ואולי הנך חושב שאני מחכה לכסף מאתך, הנני מבטיחך שגם אם תתן לי לא אקח ממך, אולם נתתי שמחה בליבי ביודעי והכרתי אותך עוד מעת שהיית בא בתור חסיד, שגם אז לא הייתי נותן בעד חסידותך אף פרוטה קלה, ונוכחתי שבעד חסידות מפוקפקת כשלך היה כדאי ליצה"ר לשלם מחיר רב כזה, אז מה כבר שוה ערך חסידות אמיתית ועל כך שמחתי ודפח"ח...

שמעתי מהר"ר אהרן וינטרויב נ"י שבהיותו אברך אחר חתונתו מיסב על שולחן חמיו זקנו בעיר טשיזוב שבפולין בא שם לש"ק כ"ק מרן זי"ע וזה היה בתחילת השנה השניה של מלחמת העולם הראשונה, והתאכסן וערך את שולחנותיו הטהורים בבית ר' זנוויל אידלשטיין מחסידי גור וגביר העירה ונתאסף קהל עצום ובליל ש"ק אמר, יהא רעוא קמיה דתשריה על עמיה דיתענג לשמיה במתיקא ודובשא, המילים הראשונות ר"ת קרי, כי היצה"ר משדל לתענוגים תפלים וטמאים ר"ל, ואנו מבקשים מהש"ת להנצל ממנו ושיזמין לנו תענוגים קדושים ואמיתיים, דיתענג לשמיה כמו שכתוב אז תתענג על ה' ובאמרו את המילים הללו בקר"ט ממש רעדו אמות הסיפים, וסיים אח"כ הרי לא שוים את האדמה שדורסים עליה ברוב רחמיו וחסדיו ית' ולמחר בשחרית וכן בסעודה שלישית, היה ג"כ קהל עצום וצבאו מבית ומחוץ, וממש הפכו את הבית וכל רהיטיו, ור' אהרן הנ"ל התפלא על ר' זנוויל הנ"ל שעשה ביתו הפקר וביחוד שזה לא היה רבו המיוחד כי הנ"ל היה חסיד גור ואז עזו ושאלו ע"ז, אז השיב לו כי בתחילת המלחמה כשהגרמנים חדרו לפולין והעיר טשיזוב היתה מטרה לחיצים של הגרמנים והרוסים, נדד רז"א ומשפחתו לסביבות סלונים, ואח"כ באה ידיעה שכל העירה נשרפה כליל והיה שם ביתו וכל רכושו, בית חרושת ובית מסחר וכו' ובמר בפשו נסע לסלונים הסמוכה להשיח את צעריו ודאגתו לפני מרן הקדוש זי"ע ותמך מרן את ראשו על אצילי ידיו הק' כצופה למרחוק ואמר לו אל תדאג, ביתך נחלתך על מכונם, ואח"כ בשוכו שם מצא שאמנם כל העיר נשרפה וביתו ניצול וסיים עכשיו אתה מבין כבר על מה שאכסנתי צדיק זה ומסרתי הכל לרשותו.

בהיותו אצל הרה"ק ר' יוחנן מראחמעסטריוקא זי"ע שאלו כמה הוא מאסף מעות אר"י והשיבו שהרה"ק מוהר"י מרוזין שאל את מרן מקוברין זי"ע אותה שאלה והשיבו אין הברכה שרויה אלא בדבר הסמור מן העין, אז א"ל הרה"ק מרחמסטריוקא "נו נו איר מעגט זאגין", ואז אמר לו, ואמר הרה"ק לרבנית בפנים צוהלית את שומעת כמה מאסף המחנות שליט"א בעד אר"י, (כי היה מחותנו ע"י חתנו רפ"מ ע"ה) שמעתי מרפ"מ שהיה באותו מעמד.

פעם נסע א"מ זי"ע עם מרן זי"ע ברכבת מברנוביץ, וכא קהל גדול לקבל ברכת הפרידה מאתו, בנתיים ראה אבי זי"ע שבאותה רכבת נמצא הרב ר' נחום מביליסטוק שכידוע אחרי הסתלקות בעל יסוה"ע ניהל עדה לעצמו וגחין ולחיש באזני אדמו"ר שהר"נ נמצא ברכבת, ומיד רץ בזריזותו האופינית והביא אתו את הר"נ שכ"א יקבל גם מאתו ברכת הפרידה בכדי שלא יגרם לו חלישות הדעת.

בעיר לאסטשוב שבפולניה היה ביהכ"נ של חסידי צורטקוב ונפלה שם מחלוקת קשה, והסיבה לכך כי אחד מן החבורה עשיר ונכבד היה רגיל לעמוד על הבימה בשעת קריאת הס"ת ולקבוע את העליות לכאור"א אולם רוב הציבור לא רצו בו, והוא לא רצה בשום אופן לוותר על תפקידו, ומכיון שהיה עשיר והיו לו קרובי משפחה שעזרו ע"י, נצמחה מזה מחלוקת גדולה, וכל ביהכנ"ס היה כמרקחה ופנו בזה להס"ק אדמו"ר מצורטקוב זי"ע, שאם לא תקום הסערה לדממה עלולה כל החבילה להתפרד ואדמו"ר מוהרד"מ ביקש ממוהר"ש זי"ע שהוא יסור שם ובחכמת אלוקים אשר בקרבנו בטח ידע לישר ההידורים, ומרן זי"ע מילא את בקשתו ובבואו שם קרא את העשיר הנ"ל וביקשו להשמע לרוב הציבור ולהמנע מריב והסביר לו את חומר עוון המחלוקת אשר מנפש ועד

בשר תכלה ר"ל. והשיבו העשיר הנ"ל כי זה אצלו ענין של פיקר' כי הוא מרגיש בעצמו שאם יוותר על תפקידו לא יוכל לשאת את עלבונו וימות, אז השיב לו מרן בנועם קדשו, "בני ומה אם צריכים למות לכבוד שמו ית' הרי אנו מקבלים בכל יום בק"ש מסי"ג, וכל יהודי צריך למסור נפשו לכבוד קונו", ובדברים אלו ריככו וציית לדברי קדשו והסתלק, (שמעתי מריצ'מ וינברג ז"ל שהיה באותו מעמד).

אדמו"ר זי"ע בכל ימי נשיאותו היה סובב כידוע בכל ערי ישראל לאסוף מעות לחזק הני ברכי דרבנן היושבים על התורה ועל העבודה בארה"ק מכולל ריסין אשר יסודתו בהררי קודש רבוה"ק בעל פרי הארץ ומוהר"א מקאליסק זי"ע, וכידוע היתה לו מטרה כפולה בזה מלבד להחיות עם רב באה"ק גם לקרב לבותיהם של ישראל בכל מקומות מושבותיהם לאביהם שבשמים ואפילו במקומות שלא היה לו רק חסיד אחד לא פסח עליהם, והנה בעיר בענדער שבבסרביא היה שם חסיד אחד שלו בשם זושא שמוצאו היה מקוברין, ובבענדער היה מלמד תנוקות, וכ"ק הודיעו שיבא על ש"ק לבענדער, ויתאכסן אצלו וכשזושא הנ"ל קיבל את הידיעה דאג מאד, כי היה צריך להכין מקום לפי כבוד קדשו, איפוא לסדר התפילות והשולחנות ומה יוכל הוא לפעול מלמד עני בעיר שמשולל כל השפעה, ובפרט שבבנדר גופא שכן רבי מקומי מגזע הרה"ק מסברין זי"ע, וחשש מאד שלא יהיה לכבוד מרן זי"ע כיאות ובמר נפשו פנה בתחנונים לאנשי ביהכ"נ אחד שירשו לו לערוך השבת בביהכ"נ שלהם, ובקושי הסכימו לו, ובסעודת ליל ש"ק בשולחנו אמר; שמור וזכור בדיבור אחד, מאד צריכים להזהר ולהשמר בדיבור ולזכור כי האחד המיוחד ית"ש שומע ומאזין, ואז אמרו אנשי ביהכ"נ הנ"ל אחד לשני שכוונתו בדיבור זה היה להם, אח"כ בגמר השולחן פנה להחסידי זושא הנ"ל, וסיפר מהרה"ק הר"ר אלימלך ור"ר זושא זי"ע שבדרכם נקלעו לאיזה כפר וכדרכם בקודש היה הר"ר זושא נשאר בבית מלון, והרר"א הלך העירה לתור מקום שיוכלו לתקן שם ברוחניות, בנתיים התחיל הר"ר זושא להתפלל בקולי קולות. בהתלהבות והתפשטות הגשמיות ובמקום היו הרבה גויים וגויות, והיהודי בעל המלון נתפחד מאד וכל הערותיו להר"ר זושא היו לשוא וכאילו לא היה בעולם, והלך לחפש את אחיו הרר"א ומצאו וסיפר לו את כל הענין, והלך אתו לבית מלון ופנה להר"ר זושא בדברים הללו זושא, זושא, אנחנו בכפר זה גלמודים (עלבד) והשי"ת כאן עלבד ויש כאן נשמות ישראל עלבד, בא ונראה לפעול, זהו הסיפור שמרן סיפר להחסיד זושא, וכידוע חיפש כמה נפשות ישראל בבענדער שהתקשרו אליו, וגם לאה"ק ביסס שם מעמד חשוב. (שמעתי בניו יורק מר' יוסף פריגל ע"ה שהיה באותו מעמד).

בעת היות מרן מוהר"ש זי"ע לבקר באה"ק עוד בחיי זקנו היסוה"ע זי"ע בא למירון, ובעת השתטחותו על ציון הרשב"י זי"ע באו שמה שתי נשים מעדות המזרח ותינו את בקשותיהם, האחת היתה עשירה והאחת עניה שמעה העשירה את בקשת העניה שעומדת להשיא את בתה ולה אין כל, אז הפסיקתה ושאלה לכמה כסף היא זקוקה לצרכי הנישואין והשיבה מאה פראנקין מיד הוציאה מארנקא את הסכום הזה, ונתנה לה, אח"כ המשיכה העשירה את בקשתה בציון הקדוש ואמרה, עניה זו כבר נושעה בזכותך תנא אלוקי, וכעת אני הזקוקה לישועה הרבה יותר גדולה מבקשת להושע בזכותך, וקלסיה מרן זי"ע.

פעם התאחר בליל ש"ק בכניסתו לשולחן הטהור שלא כסדרו, ואמר אז שהרה"ק ר"מ מפרימישלאן זי"ע התאחר בליל ש"ק בכניסתו לשולחן הטהור, ואמר בזה"ל מאיר לא היה יכול להכנס לשולחן כי אינו נכנס לשולחן עד שסוקר כל הבאים אליו ומוצא שהוא הגרוע מכולם, אולם הפעם בא אליו ברנש שכזה שבשום אופן לא יכול לפעול בנפשו שמאיר גרוע ממנו, עד שסר"ס גמר בדעתו שמאיר גרוע ממנו, כי אם ח"ו היה הוא בכחינה כמוהו כלום היה נוסע למאיר והוא בכ"ז נוסע למאיר א"כ הרי הוא יותר חשוב ממאיר ובכן נכנס לשולחן.

מרן זי"ע בשיחתו הקדושה עמי בענין זריזות סיפר לי כי הקה"ק מרוזין זי"ע הוכיח פעם את בניו הקדושים על שהיו מאחרים זמן התפילה, וא"ל תלמדו מאחיכם הק' משטיפשט שמשכים לקום ומתפלל בהשכמה ובאופן זה יש לו פנאי כל היום ליראה את השם, ומצאתי כע"ז בירושלמי ברכות פ' תפלת השחר ל: ר' יוסי בן חנינא היה מתפלל עם דמדומי חמה כדי שיהא עליו מורא שמים כל היום ובעל החרדים מפרש שם יראוך עם שמש דהיינו תפילה ויראוך עם שמש דהיינו כל המשך היום יהיה עליו מורא שמים וכו'.

מרן זי"ע היה בש"ק מברכין אלול אצל הרה"ק רד"מ מצ'ורטקוב זי"ע והיו אז הרבה אדמו"רים והרד"מ זי"ע אמר אז וכי רבותא על דור המדבר שהיו דור דעה כשרואין התגלות אלוקית כזו משה ואהרן בראשם ויצ"מ ומעמד הר סיני וכו' אם הקב"ה היה מראה היום מיעוט התגלות היו פושעי ישראל חוזרים בתשובה, ומרן זי"ע שדיבוריו הקדושים חדרו לליבו הטהור לא עצר כח עוד ואמר אם במיעוט היו פושעים חוזרים בתשובה הרי במיעוטא דמיעוטא היו לכהפ"ח רביים חוזרים בתשובה ומיד נשתנו פני הרד"מ ככרום כי בענותנותו מדד הדברים על עצמו, וכשראה זאת מרן אמר אני לא נתכונתי בזה רק על עצמי, ואז הפטיר הרה"ק ר' ירחמיאל משה מקוזניץ זי"ע לא ללמד על עצמו יצא אלא על הכלל כולו. כולנו שבאנו לכאן זקוקים לתשובה.

שיחות ממרן זי"ע

מאחז"ל כל המתגאה כאילו עובד ע"ז כי "גבה" עינים ר'רחב" לבב זהו שתי וערב רח"ל.

כשאיש יהודי שורר בביתו להדריך את ב"ב כרצון ה' ויראיו נקרא "בעל" הבית ואם ח"ו להיפך אז זה בית ה"בעל" ר"ל.

העולם חושבים שזקן זקוק לחסידות יתירה מכיון שעתיד בקרוב לתת דר"ח לפני מ"מ"ה הקב"ה, אולם אברכים צריכים עוד יותר כי הם קרובים יותר להשורש שממנו ניטלו.

אם אחטא ואשוב אין מספיקים בידו לעשות תשובה הרי שאשוב ואחטא זה עוד הרבה יותר גרוע.

וה' בירך את אברהם בכל ר"ת ברית כרתי לעיני זהו מעיין הברכה כשיהודי כורת ברית לעיניו שלא יסתכל באיסור.

הגוי גם צדיק תהרוג השיבו אע"ה כי אמרתי רק אין יראת א' "במקום הזה" אשר שם תבערת התאוה של הרשעים הנואפים אז עם כל הצדקות שלכם אתם עלולים לוהרגוני על דבר אשתי ומא' הזוה"ק מאן דלית ליה דחילו בהאי אתר לית ליה דחילו כלל. (שמעתי מר' ישראל שמעון ב"י בשם קדשו זי"ע).

כי אם צלי אש ראשו על כרעיו ועל קרבו, רוצה בצלותא של אש והתלהבות בה בשעה שראשו מוטל בגשמיות ותאוות. (כנ"ל)

כל ההתחלות קשות; כל ההתחלות לעבודתו ית' צריכים לאחוז דייקא בדברים הקשים ומגדים לטבעיות. (כנ"ל)

ויאבק איש עמו עד עלות השחר כל התאבקות היצה"ר הוא באישון לילה.

במקום שאין אנשים - רואים - השתדל להיות איש.

בזוה"ק אי' מאן דלית דחילו בהאי אתר לית ליה דחילו כלל, ולכן קורים בק"ש שעה"מ יושב בסתר הנקרא שיר של פגעים.

רק בעיניך תביט - ושילומת רשעים תראה, איך רשע יכול להפך לשלם.

קול ה' בכוח קול ה' בהדר, כשמתפללים בקול בכח מגיעים לקול בהדר כ"י ב"י ח'שק ר"ת בכח.

הדור נאה זיו העולם נפשי חולת אהבתך, היצה"ר משדל את בני הנעורים שיעזבו את ספסלי ביהמ"ד ובתי החסידים, ומתאר להם את העולם החפשי להדור ונאה אולם במי מוצא הד לפיתויו במי שנפשו חולנית בעבודת השי"ת כי מי שנפשו בריאה אז מתענג על ה' ועל טובו ורוקק על הברק החיצוני ותאוות עוה"ז.

שתי צפרים חיות טהורות, צפר ל' בוקר כפול אחד לפני התפילה ואחד בשעת התפילה בא הכתוב לתת בוקר שני לעמוד לפני הבוית"ש כי תיכף כשקמים מהשינה באים מחשבות פסולות וע"ז נאמר להכרית מעיר ה' כל פועלי און, מל' התעוררות.

והיה כי תלכו לא תלכו ריקם כשיהודי הולך בדרך לא יהא מוחו פנוי, אלא יעלה בלבו קטעים מפיוטי אכסוף נועם שבת וישמחו במלכותך.

ויעש כן אהרן מלמד שלא שינה עפ"י דאי' במד"ר שהנשיאים הביאו כ"א קרבנם והוא לא הביא חלשה דעתו של אהרן שתלה זאת בעשיית העגל ע"י והתנצל לפני הבוית"ש שאם הוא אמנם חטא ופשע אולם מה חטא שבטו שבט לוי שאדרבא עמד בפרץ בשעת חטא העגל, וע"ז השיבו שלך גדולה משלהם שאתה מיטיב ומדליק את הנרות תמיד, ומעיד עליו הכתוב שגם אחרי הפירוס הזה הנה אהרן קדוש ה' בעניויותו ולא שינה משברון ליבו כי תלה את זה רק בזכות שבטו ואולם הוא כדקאי קאי.

בשמיני עצרת בשולחן הטהור אמר כהאי לישראל אמר לי פעם בשמיני עצרת גש להתפלל מוסף לפני התיבה הרי היום יומך, עס איז דאך דיין טאג ואם הוא ז"ל אמר כך בודאי יש לנו שייכות ליום הזה ובכן מברכין אנו את ישראל בכל טוב וכל השפעות טובות ברר'ג. וכו'.

דדא קנה מה חסר, לא בנקל עולה לקנות דעת ויראת ה' מה חסר כמה צריך להחסיר מהתאוות והטבעיות והגופניות בכדי לרכוש אותו (מפי רי"מ וינברג זצ"ל).

לפעמים "נצבים וילך" חושבים שנצבים אולם הולכים ועולים, ולפעמים מדמים וילך ולבסוף ניצבים.

לך ה' הצדקה ולנו ברשת הפנים צדקה עושה אתנו הקב"ה. שלפחות לנו ברשת הפנים שאנו מתבישים במעשנו הלא טובים.

שמעתי מדודי האדמור"ר זצ"ל בשמו זי"ע ותבט עיני בשורי כי בהזדמן לפניו ראיה אסורה מסייעים מן השמים שירגיש את זה מקודם, בכדי שיתרחק ממנה וכן שמיעה אסורה בקמים עלי מרעים תשמענה אזני כמאד"ל למה האותן כולה קשה והאליה רכה שאם ישמע דבר שאינו הגון יכוף אליה לתוכה.

דיבר בקדשו בשבת שלפני ר"ה בענין תשובה שאור התשובה של ר"ה מופיע בשבת קודש שלפניו כמו שאור חה"פ מופיע בשבת הגדול וכו', ועד כמה צריך להיות הלב כואב ודואב על שהמרו פני מלך רם ונשא, ואם שהוא ית"ש בעל רחמים אז הכאב והבושה צריך להיות עוד יותר ויותר שהמרו פני א' טוב וסלח, עד שממש צריך להחליט שאם היה מותר היו ממיתים את עצמם בפועל מתוך צער ובושה.

דיבר בקדשו בענין חינוך הבנים, עד כמה צריכים עינא פקיא בזה ואמר אם אצל יהודי קורה שמי מילדיו המיר א"ע ר"ל מרעישים עולם ובעוה"ר ישנם מקרים של יוצאים לתרבות רעה ב"מ שיותר גרוע ממומר, ועוברים בשתיקה ע"ז, ובשעת שיח קודש זה יושב בשולחן הטהור החסיד הישיש ר' מרדכי ברח"ל ז"ל שעור הסתופף בצ"ק מרן מקאברין זי"ע וסיפר שמרן מקוברין אמר לו פעם מרדכי מדוע לא תבקש על בנים טובים ומאז אני מבקש ומבקש, וא"ל מרן מהר"ש הלואי שאצל כל יהודי לא יהיו בנים פחותים מבניכם, וסיים בנים חסידים בודאי ובודאי טוב, בנים לומדים בודאי טוב ואם לאו ג"כ טוב ובלבד שיהיו מאמינים בתושב"כ ובתושבע"פ אך ממילא מה שיותר אמונה יותר חסיד ומה שיותר חסיד יותר אמונה.

יש אנשים ל"ע שאינם יכולים לקבל את התורה שראשם מלא במחשבות טמאות ר"ל וידיהם דמים מלאו פוגמים בברית ר"ל, ויד לא תגע בו אמר אדמו"ר מסלאנים זי"ע שקאי על שמירת ברי"ק סקל יסקל או ירה יירה עס איז קיין תירוץ נישט ואס מען טאר ניט טאר מען ניט אם בהמה אם איש סיי אגרעסערער סארט מענטש סיי אקלענערער דער אוברשטר זאל אונז העלפין מיר זאלין זיין ערליך אויף אמת.

עס איז אמצוה צו וויסן סיי פאר אינגלאך סיי פאר אלטרע יידין חבר אני לכל אשר יראוך ולשומרי פקודיך חבר אותיות חרב אז מען איז זאך מתחבר צו אגוטן חבר איז חרב פיפיות פון צווי פיות צו מנצה זיין דער יצה"ר העלפט איינעם דער אנדערין טובים השנים מן האחד ואם מתחבר לחברים רעים ר"ל אז וחרב איש ברעהו טוט איינעם דעם אנדערין אריין דעם רע-זינען ער איז גיורען חאטש א ערליכער פארדרייט אם די קאפ ביז ואנען ער ווערט ווי יענער דער רמב"ם שעמט זיך נישט און האלט בפירוש אם החבר הרע באותה שכונה ירחיק לשכונה אחרת וכו' אבל מי שאינו יכול צו דער וויזען זאל ער זיין חאטש אמענטש פאר זיך און בעטין דעם אייבערשטין ביז ואנט וועט עס דער אייבערשטער העלפין וד"ל.

מרן זי"ע בהיותו כבר שבע הביאותו למרן מקוברין זי"ע ושאלו הקוברינער מיהו משיח ומרן השיבו השי"ת הוא משיח א"ל הקוברינער לא כן, משיח הוא יהודי כמו זקנך (היסוה"ע) צדיק ושומר הברית ואם הדור היה ראוי היה הגואל, אח"כ אמר לו שמעתי עליך שאתה אומר שבב"י לא צריכים כסף כ"א מצוות ומע"ט אל תגיד ככה כ"א שבב"י צריכים כסף כדי לעשות בהם מצוות ומע"ט, אם כן השיבו מרן הרי אלו מצוות ומע"ט. (מפי הרה"ח ר' יצחק מ. וינברג זללה"ה ששמע מזקנו החסיד ר' מיכל אהרן ז"ל שהיה באותה שיחה).

שמעתי מפי הישיש החסיד ר' ישראל זלמן ז"ל המשב"ק, בפ' פרה בשולחנו הטהור דיבר בקדשו על היוצר לפרשה זו ואמר; לטהר טמאים באומר קדוש מיט' ההייליג וארט קען מען מטהר טמאים זיין, וחשב רי"ז הנ"ל איך יישב את סוף המאמר לטמא טהורים, ואחרי הפסקה המשיך מרן לטמא טהורים באומר קדוש כשאומרים דבר קדוש ומתקדשים בעיני עצמם ובאים לידי יוהרא ח"ו מזה אז זה מטמא. **ירחצו** מים את הדמעות צריכים ג"כ לרחוץ ולכבס אם הם באים ממקור טהור איתא בחז"ל שכל שליטת עשיו בישראל מכח אותם שני דמעות שהוריד כשנתודע שיאע"ה קיבל הברכות, וזה בלתי מובן כי הרי בב"י מורידים כבר זה אלפי שנים נהרי נחלי דמעות ומדוע לא יוכלו למחות שני הדמעות של עשו אמנם זה מחמת שיש כעוה"ר הרבה דמעות פסולות והן מצטרפות לדמעות עשיו.

הרה"ק בעל "בית אברהם" מסלונים זי"ע

בבואי לסלונים בשנת תרע"ב יחד עם א"מ ז"ל ואני אז בגיל שלפני בר מצוה זכיתי ואדמו"ר זי"ע שהיה אז עוד בן כ"ח היה המאכסן וממילא גם המחנך שלי - - - העירני אדמו"ר זי"ע - - - כאן תשמע שיש יצה"ר עב וצריך לחתור בכל אמצעי הכוחות להנצל ממנו.

את קדושתו וטהרת מידותיו כבר אפשר היה להרגיש אז בהיותו בגיל צעיר, אחרי עבודת הקודש של שמחה בשירה וזמרה בכל ליל שבת עם החסידים בבית"ח עד אחרי חצות כשבא לביתו לא נח מערגה וכיסופין דשבת מלכתא, ואחרי שהיה נותן לי את כל מיני התרגימא שהכינו עבורו מבלי שיטעום כעצמו כלום, והיה מפזם בדביקות נעימה "תנו שבה ושירה לא" אשר שבת ברא" "קודש היא לכם שבת המלכה" כשאור ש"ק נסוך על פניו המאירים.

בהיותי מדבר אליו מתוך קירבה משפחתית בלשון "אתה" עמד ע"ז בתוקף שאדבר אליו בלשון "אתם" כי רק באופן זה שאקבל מרותו יוכל לחנכני.

מי שלא ראה התלהבותו בעת בריה"מ של בנו יחידו הקדוש רשד"י זי"ע ביום א' פר' תרומה תרע"ג לא יוכל לתאר לו את זה בשום אופן, הסנדק היה מרן אביו מוהר"ש זי"ע והמוהל היה הוא בעצמו, היה תיאור של עקידת אברהם את יצחק בנו ע"ג המזבח, מה שבער"ה נתקיים בו בפועל בעת מוקד שש מאות ריבוא מישראל ע"י הצר הצורר ימ"ש (וראה זה פלא המנהיג הראשון של חבורתנו הקדושה מוהר"ש מקרלין זי"ע אשר ממנו הושתתה חסידות לעכוויטש קוברין סלונים בליטא גהרג בידי גויים אכזרים, וגורל זה נפל גם על המנהיג האחרון של חבורתנו בחר"ל אשר שמו בקרבו) בעת הברית שאלתי מזקני החסידים על שמו הראשון וא"ל שזה ע"ש מרן הק' מקרלין זי"ע, לדוגמא כמה גדול היה הרושם מעבודתו הקדושה ושמחת המצוה באותו יום, כשאחרי הברית כשישבו לשנות לחיים בין הברית וסעודת המצוה, שהיו הרבה מסובים ואורחים לכבוד המאורע לא עצר כח החסיד ר' ישראל זלמן ז"ל שהיה משב"ק מלהביע את התפעלותו בפני קהל ועדה והציע לפני הנאספים להכנס לאביו ולהתריע בכל תוקף על שנותן לכלי חמדה כזו להטלטל לרחובה של עיר ולעסוק במר"מ, ועמו יהיה במחיצתו ולא ימוש מתוך אהליו כי לו נאה כי לו יאה!

שיחה בדרך צחות ששמעתי מפ"ק זי"ע בעת הייתי בשחר נעורי בסלונים בצל קורתו בש' תער"ב תער"ג בחיים חיותו של אביו מרן מוהר"ש זי"ע א היה אומר על קר המהרש"א בחולין במעשה של חמורו של רפב"י שלא רצה לאכול ובדקו ומצאו שזה מחמת שהאוכל לא היה מעורר, מדוע לא נתן עיניו בצד זה ואכל בצד אחר? והעולם מתרצים שהרי סר"ס היה חמור ולא עלה בדעתו דבר כזה, אולם הוא היה אומר שאם החמור היה עושה כך לא היה עולה על דעת מי שהוא שהסיבה היא שהאוכל לא מעורר אלא היו חושבים שמחמת שאוכל פחות, ובכן למחר היו נותנים לו פחות ושוב היה זקוק לעשר ולאכול פחות וכן שוב, ובכן לא אכל לגמרי בכדי שימצאו את הסיבה ויאכילוהו מעורר.

כשבחור אחד שקודם היה ילד חמד והתהלך בדרך החסידות, וניגוניו ותפילותיו היו שובי לב ולפתע החלה רוח רעה לפעמו ע"י חבר רע שהדיחו רח"ל מאמונת ה' וצדיקיו והתחיל להתדרדר מקלות לחמורות, עד שלא נראו פניו אף פעם בשטיבעל, אולם היה בא עוד מידי בוקר לבית מרן זי"ע לתקן לו את הסיגריות ע"י תחיבתו את הטבק לתוך הפילטרס, והנה ביום ראשון אחד בבוקר ואני עוד שוכב על מיטתי בחדר הכתיבה ואני שומע קול אימים מהחדר השני קול מרן זי"ע חוצב להבות, רשע! מה לך

בביתי איזה חוצפה יש לך לדרוך על מפתני צא טמא, נבהלתי ונחרדתי מהקולות ונתודעתי אח"כ הסיבה שביתו הבכירה של מרן יוטע הי"ד שהיתה עוד ילדה צעירה עברה בש"ק בשעת מנחה ברחוב נעווסקי ופגשה את הנ"ל עם סיגריה בוערת בפיו, הרגשתי בכמה כאב לב עלה לו כשהוא הצטרך לידי כך אולם אש אהבת ה' שבערה בו גברה על כל טבעיו.

מרן זי"ע בהגיעו בפעם הראשונה לאה"ק באדר תרפ"ט נסעו לקבל פני קדשו בחוף יפו ששם ירד מהספינה, וכשנכנסו אתו למלון ארעי לנח קצת מעמל הדרך תיכף טען שעוד אינו מרגיש את א"י, אח"כ בבואו ירושלימה והנה שכיתתו בבית א"מ ז"ל ויבא לבקר גיסו הרה"צ ר' נחמיה אלתר ז"ל מגור ושוב טען שאינו מרגיש עוד את א"י וענה לו גיסו הר"ן ז"ל שזו רק עניויות, והשיב לו מרן ז"ל בחינך קל, דא עקא כשמשמשים בכהונת רבי פוסקים להאמין לי ותולים בעניויות, כן אמר לי אז השמרו לכם פן יפתה לבבכם מלי פתות אותה פיתים עס זאל גיט צוברעקלט ווערין די הארץ, זהו הדיבור הראשון ששמעתי ממנו בבואו אל הקודש, אח"כ באותו לילה אמר בשם בעל באמ"ח זי"ע שלפני ביאת משיח תתגבר מינות ר"ל והתרופה נגד זה לשיח מצדיקים, ותוכ"ד נפל בדעתי כי ע"כ הסמיכו ברכת על הצדיקים לברכת המינים, וכשהבנתי זה נהנה מרן זי"ע מאד ואמר יצחק דוד! בצל החכמה בצל הכסף, מרן הרמ"ח זי"ע שהיה באותו מעמד אמר שממש הקדמתיו כשעלה הרעיון הזה בדעתי ואולי כשנפתח לו הצינור נפתח גם לאחרים, למחר בבוקר נסע לקבר רחל וכל אנ"ש נסעו אתו, ובתפילתו לפני התיבה שחרית שמה כבר התחלתי להרגיש משהו מאורו הגנוז.

אמר והצרוע אשר בו הנגע שהנגע בתוכו ובפנימיותו ר"ל בגדיו יהיו "פרומים" החיצוניות שלו מעוטפת ב"פרומקייט", וראשו יהיה פרוע מכולל ממחשבות והרהורים רעים ר"ל ומהיכן זה בא כי טמא טמא יקרא שזן עיניו מהביכלאך והעתונים הטמאים ר"ל.

שמעתי מפ"ק בהיותו בפעיה"ק ירושלים ת"ו בפעם הראשונה, כשאחד מהמקורבים לאנ"ש התנצל לפניו שבמסחרו חלה לאחרונה תחרות גדולה וממילא נעשתה פרנסתו מצומצמת, סיפר לו מרן את העובדה דלקמן; ר' דוד זלצר זצ"ל חותנו של מרן בעל יסוה"ע זי"ע ומגדולי חסידי הס"ק מלעכוויטש היה מסחרו במלח בסלונים והיה לו מונופולין בזה זמן רב, ולימים קם לו מתחרה בקרבת מקום ולרגלי זה נסע ר' דוד להס"ק והגיש לו פיתקא שבהיות ואחד פתח לו עסק כמו שלו, מבקש עזר מהשי"ת שכשיהא פדיון אצל ההוא לא ירע לבבו, וכשחזר וראה שפעל בזה שוב נסע להס"ק והגיש לו פיתקא שנית, שהיות ואמנם פעל בלבו שלא יחר לו כשלמתחרו יש לו קונים ומצליח בעסקו, אולם שמחה אינו מרגיש בזה, ואילו היה זה יהודי שעוסק במסחר אחר משלו והיה מצליח בוודאי היה שמח ע"ז ובכן זהו חסרון באמונה ח"ו כי הרי אין אדם נוגע במוכן לחברו, אפילו כמלא נימא ובכן בקשתו שהשי"ת יעזרהו שישמח כשיהא פדיון למתחרהו, וכשסיים מרן זי"ע את הסיפור שאלו האיש הנ"ל שכפיה"ג לא חדר לעומקו - ובכן האם הרויח החסיד ר"ד הנ"ל? והשיב לו מרן זי"ע האם זהו ריוח מועט שיהודי יהיה לו יסוה"ד כזה, והאם זהו ריוח מועט שרכש את בעל יסוה"ע זי"ע לחתנו?

הרה"ק מקוברין והרה"ק היסוה"ע זי"ע

הרב ר' נח זצ"ל אחי מוהר"ש זי"ע סיפר שבעת היותו בחו"ל נזדמן לעיר קאברין והתאכסן אצל אחד מאנ"ש והחזיקוהו שם בכבוד רב יוצא מן הכלל, וג"כ העניקו לו סכום כסף גדול וכששאלם לסיבת פזרונם אליו, ספרה לו בעלת הבית את הסיפור דלקמן: כשהיא היתה עוד ילדה צעירה וכן אחותה נלכדו שתיהן בידי גויים והכניסום לכנסיות ע"ז שבמקום, וכל ההשתדלויות וההתאמצויות הוריה להוציאה משם עלו בתוהו, ונכנס אביה למרן מוהר"מ מקוברין זי"ע לעורר רחמים, ושאל בעצתו ומרן אמר לו לנסוע לפטרבורג שהיתה עיר המלוכה של רוסיא, ואם שהיה חוכך בדעתו בזה כי מי לו שם ומה לו שם, ומה יוכל לפעול יהודי מסכן בחלונות הגבוהים, אולם התאזר בגבורתו ונסע לפ"ב באמונה פשוטה בעצת קדשו, ובבואו לתחנת הרכבת לקנות כרטיס לפ"ב פגש את הגוברנאטור ושר הפלך של העיר שהכירו, ואחרי הודיעו שהוא נוסע לפ"ב ניגש אליו ואמר לו, יש לי בקשה אליך מכיון שאתה נוסע לפ"ב יש לי מכתב נחוץ ודחוף, למי שהוא שם שאני חושש שבדואר יתעכב, ולכן אבקשך שתמסור אתה את המכתב, לפי הכתובת תיכף בבואך לפ"ב ומסר לו את המכתב, והנה בבואו לפ"ב, עלה בדעתו כלום אפשר למסור מכתב מפקיד ממשלה גבוה לפקיד ממשלה גבוה ומי יודע מה כתוב בפנים, אולי ענין של מרידה במלכות ואחרי כן יצא הקצף גם עליו ואולי גם על כלל ישראל, ובכן נמלך שלא למסור המכתב כ"א לחצר המלכות, והנה בבואו שם ואחרי מסרו את המכתב לחצר המלך הפנימית, ושם פתח המלך את המכתב שהיה כתוב בו שהיות וביום פלוני ובשעה פלונית יעבור המלך ברחוב פלוני יפוצצו את מרכבתו כך שהוא ומלויו יהרגו, כמובן שהחזיק טובה למביא המכתב, אח"כ שאלו לאיזה מטרה הוא בא לכאן, וסיפר לו את ענין התפיסה של שתי בנותיו, א"ל הקיסר תוכל לנסוע הביתה ועוד לפני שתבוא כבר יהיו בנותיך בבית, וכך הוה, ובעלת הבית הזאת היא אחת משתי בנותיו, האחיות הללו, ובהיות שהר"ן זצ"ל שייך לגזע מרן זי"ע שע"י נרשעה גמלתהו טוב כ"כ.

הגה"צ ר' צבי מהארדאק שהיה עוד מחסידי הר"ן מלכמיטש זי"ע היה כפוף בערוב ימיו למרן בעל יסוה"ע זי"ע, וכששאלו מרן היסוה"ע מדוע הגכם נוסעים אלי הרי אכלנו בקערה אחת בלכוביץ אצל הר"ן, השיבו אבל אתם ספגתם את הסמך, "איך האט אויסגזיפט די געדיכטע".

הגה"ח ר' משה מידנר זצ"ל עבר פעם ברחוב ובעל עגלה שעבר עם רכבו ביקש ממנו לעלות, והוא סירב ורק אחרי כמה הפצרות נענה לו, וכששאל הר"מ לבע"ג על מה התאמץ כל כך, השיבו כי שמע מפ"ק מרן מקוברין זי"ע שיום העובר מבלי לעשות טובה ליהודי הוא כאילו משולל מן החיים, ולכן כשפוגש יהודי ברחוב מעלהו על עגלתו.

הגה"צ ר' נפתלי חיים מדזיקוב זצ"ל, שמעתי מפי אא"מ ז"ל כי בהיותו עוד עול ימים הלך ביחד עם הרב שמעון בהר"ד בידרמן זצ"ל למגבית צדקה בפורים ונקלעו אצל הרנ"ת, ועל שולחנו נמצא אז הספה"ק חסד לאברהם מאדמר"ר זי"ע מסלונים, כשהוא עוד בלתי מכורר (כי היה סמוך להופעתו) וביקשם לשבת וסיפר להם כדלהלן: כשמעתי על הרה"ק מסלונים היה בדעתי לנסוע אליו, אולם שאלתי אודותיו מאחד ממכירי שבא לכאן מהסביבה ההיא וההוא השיב לי שאותו אינו מכיר אולם את הרב מקוברין זי"ע כן הכיר ומיעט בדמותו, ונמנעתי ולא נסעתי, וכעת שראיתי ספרו הק' אינני מוחל לאיש הזה לא בזה ולא בבא כי באנפילאות הייתי נסחף אליו "ער ואלט דאך מיר גיראטעוועט".

מרן בעל יסוה"ע זי"ע בעת פרידתם של גדולי תלמידיו בשובם לאה"ק מנסיעתם אליו, היה מונה שבחם, ר' הירש מיכל מוחו רשות היחיד, אא"ז ר' מרדכי לידר הוא כולו יהודי דורך אין דורך איד, ר' אליעזר הכהן עובד ה' בשמחה, וכשפנה אליו נכדו מוהר"ש שהיה באותו מעמד ושאלו מה אתה נותן לי השיבו, צדיקים יראו וישמחו, ובזוה"ק נמצא שרפב"י אמר את המימרא הזאת על ר"א בר"ש נכדו כשאמר ד"ת לפניו.

מרן בעל יסוה"ע זי"ע כשבנה את חצה"ק שלו היה ש"ק פ' פנחס בעיר קרינאק והיה שם נגיד אחד מאנ"ש ורצה ממנו סכום כסף להבנין, ובהיותו חוכך בהענין אמר לו "פנחס" פן-חס על הכסף "בן" עליך להבין "אל-עזר" שהשי"ת עוזר בזכות הצדקה.

אא"ז הר"ר יצחק מתתיהו היה דיין בער פניסק והוא היה מקורב להה"ק ר' אשר הגדול זי"ע מסטולין ומה שהכניס מפסק געלט היה מהנה את הרה"ק מסטולין, פ"א היה דחיקא שעתא טובא להרה"ק והרר"מ קיבל אז מנה יפה של פסק געלט והביאו להצדיק ר' אשר והאיר את עיניו ואמר מוחין סלקין, ובזכות זה תזכו לבן שיהיה רבי בישראל ועוד איזה רבי, ואז נולד לו מרן בעל יסוה"ע זי"ע.

מרן היסוה"ע זי"ע הראה פעם להגה"צ ר' יוסף דב מבריסק זצ"ל מדרש שוח"ט שבו נאמר שקולה שיחת חולין של ת"ח כנגד כל התורה כולה, וכשהגרי"ד התפלא ע"ז הראה לו מאמר המדרש על וירח את ריח בגדיו א"ת בגדיו אלא בוגדיו כגון יקום איש צרורות וכו' נכנסו הדברים בליבו כארס של עכנאי וכו' והנה הדברים אשר אמר לו אינם לא פסוק ולא הלכה, בכ"ז פעלו את פעולתם להוציא נפש מטומאה ולהכניסה תחת כנפי השכינה, מוכח מזה כח של שיחת חולין של ת"ח.

שמעתי מר"א איסקולסקי ע"ה שסיפר לו ר' יעקב שר"ב מגאניץ, כי הוא היה נוסע לאיזהו מקומן עם מרן היסוה"ע זי"ע והיה שוחט עכורו עוף לסעודתו. פעם אחת קרה לו מקר"ל ולא היה לו מקום לטבול ולא ידע לשית עצות בנפשו כי נתבייש לספר לו. ובתוך כך פנה אליו מרן וא"ל אתה תראה את הסכין והשר"ב דמתא ישחוט.

ר' ישעיה תמים היה גר בוילנא ופעם היה קשה לו איזה רש"י ואז היתה מלחמת הרוסים עם הצרפתים, וברחוב עפו כדורים ושני הצדדים, ור' ישעיה הלך אז להגאון ר' אבלי פאסוואלער זצ"ל שהיה מר"ץ בוילנא שיסביר לו את הרש"י, וכשבא לבית ר' אבלי השתומם וא"ל בתמיה וכי במצב כזה עוברים ברחוב, השיבו בתמימות, וכי אם היך (רוסיא) והפראנצויז נלחמים ביניהם איני צריך להבין את דברי רש"י.

הרה"ק בעל "דברי חיים" מצאנו זי"ע

הרה"ק בעל ד"ח זי"ע שכ"ק אדמ"ר מוהר"ש זי"ע נסע אליו בימי עלומיו ובילה שם כשלשה רבעי שנה על עצם הנסיעה וסיבתה בעוד חיים חיותו של זקינו היסוה"ע זי"ע יש גירסאות שונות (א) שבצל זקנו היו חולקים לו כבוד בתור נכד הצדיק והוא היה בורח מן הכבוד. (ב) היסוה"ע שהיה פזרן ואין כסף נחשב אצלו הן לצדקה והן להנהגת הבית ולעומת זה נכדו מהר"ש היה נוטה לחיסכון ובעל דברי חיים היה ג"כ בעניני הבית נוהג בחסכון אולם לצדקה כידוע היה מפזר כל אשר לו, ולכן נסע לקבל את המידה הזאת אצלו, כשבא אצלו הפליג בעל ד"ח בשבח ווא"ל שנשמתו לא היתה בעולם כבר 300 שנה, אולם מרן הפציר בו שלא יחלוק לו כבוד וכי הוא רוצה להיות אצלו כאחד היושבים הרגילים, אך את זה הבטיח לו הד"ח שדלתו תהיה פתוחה לפניו תמיד כשירצה לבא אל הקודש פנימה.

פעם בא לצאנו הרה"ק - - - - - ונכנס מרן זי"ע ובאותה התועדות ובעת שתית לחיים אמר הרה"ק ההוא לבעל ד"ח יה"ר "עטץ זאל אויספירין" (זה היה בעת המחלוקת עם סאדיגורה) ונתרגש הד"ח בקול חוצב להבות אש מי הוא עטץ, מוכן אני

וכל אשר לי לעלות על המוקד לכבוד שמו יתברך וכל מגמתי שכבוד השי"ת זאל אויספירן.

כן באה פ"א אשה להגיש קויטעל לבעל ד"ח והיות שמרן זי"ע נמצא בחדר החיצון ביקשה ממנו שיכתוב לה את הקויטעל, וכתב ומסר לה, אך מכיון שכתב על נייר ארוך חתך החצי והשאירו אצלו אח"כ ראה שבטעות נשאר אצלו הקויטעל ושמסר לה את חצי הנייר הריק, והלך למסור לה את הקויטעל והיא כבר נכנסה אל הקודש פנימה, ובעמדו אצל הדלת שמע שהד"ח קורא מתוך הנייר הריק את כל הרשום בקויטעל.

פעם בליל ש"ק טפח הד"ח למרן על כתפו ואמר לו בזה"ל "יונגערמאן, הא שבת איז גוט, ואמר מרן שמימיו לא הרגיש עוד טעם ערב כ"כ בשבת כמו אז.

הרה"ק זי"ע סבל ממחלת הריאה ר"ל והיה דורש ברפואות אצל פרופיסור ידוע שם בבודפשט, שאביו היה מגדולי מורי הוראה בזמנו, והפרופ' ההוא אמר שכבר אין לו ריאה בכלל, ואמר הה"ק אביו המר"צ כשהיו מביאים לפניו שאלת ריאה של בהמה והריאה היתה שטוחה לפניו התחבט והתלכט הרבה מאד לפני שהחליט להטריפה, וכאן אין רואה את הריאה, וג"כ אדם אית ליה מזלא ובכן אין להעמיד עליו ועל סברותיו.

הרה"ק רנ"ד משידלובצה זי"ע נסע פעם להרה"ק מצנו זי"ע וראה שבעל ד"ח קצף על אחד ממשמשיו ואמר לו הרנ"ד בשם זקנו היהודי הקדוש עה"כ של בעליך מעל רגליך, כי נעל ר"ת נ'שיכה ע'קיצה ל'חשישה עפ"י מאחז"ל באבות שנשיכתן נשיכת שועל ולחישתן לחישת שרף, ועקיצתן עקיצת עקרב, שמנהיג ישראל צריך להשיל את הנע"ל ולנהוג בסבלנות, ואמר לו בעל ד"ח והרי מצינו גם אצל מרע"ה שקצף על אלעזר ואיתמר בני אהרן הנותרים לאמר מדוע לא אכלתם את החטאת וכו', והשיבו הרנ"ד, מדוע לא אכלתם את החטאת במקום הקודש ר"ת מלא אהבה.

הרה"ק ר' דוד משה מטשורטקוב זי"ע

הרה"ק רד"מ זי"ע היו לו שני בנים הרה"צ ר' דובער שנפטר ע"פ אביו הקדוש, והרה"צ ר' ישראל שמילא מקום אביו, ואחרי האסון מפטירת הרה"צ רד"ב חלה אחיו הר"י במחלה קשה וכמוכן רבתה תאניה ואניה בהיכל קדשו של הרד"מ, וכנשכס הרד"מ לבקר את בנו החולה עמדו כל המקורבים בעינים צופיות לשמוע ממנו מילה של חיזוק ועידוד, ושמעו מפ"ק רק את הדברים האלו, רבש"ע אני לא מחזה לך שום דעה והישר בעיניך תעשה, וכמוכן שלשמע הדיבורים האלו ירד כמהלומה על ראשי השומעים, ואז נצבה אשה אחת מעיה"ק צפת שהיתה באותו מעמד ואמרה: רבש"ע הרי אפילו אצל "פאניע" (ממשלת רוסיה דאז) לא לוקחים בן יחיד לשרת בצבא, ואתה תיקח את הבן יחיד ח"ו ועזר השי"ת ונתרפא, והפטיר הרה"ק זי"ע האשה הזאת ידעה להסתגל ולפעול יותר ממני, וכמאמחז"ל חוצפה אפילו כלפי שמיא מהניא (שמעתי מאדמר"ר מקפיטשניץ זי"ע).

מרן זי"ע היה משתוקק לאיזה ספרים יקרי המציאות, ואחד מחסידיו בראותו עד כמה משתוקק לאלו הספרים התאמץ מאד והשיג הספרים ושלחם ע"י סבל לכ"ק, ואח"כ בא החסיד ההוא לבית מרן כדי לראות את הרושם המשמח שעשו עליו הספרים שכ"כ השתוקק להם, אולם במקום שקיוה לראות את פניו הקדושות קורנות משמחה, היתה עננה פרושה עליהם וכששאלו למרן השיב, הסיבה שהסבל שהביא הספרים היה בריה פחותה מאד ואצלנו מי שדורך על מפתני הרי אנו כבר חייבים באחריותו, וגרם לנו עבודה קשה ומפרכת.

החסיד ר' אברהם מלאך ז"ל שעוד יצק מים ע"י מרן הק' מקוברין היה נוסע לעת זקנתו לאדמ"ר הרד"מ זי"ע ופעם אמר לאדמ"ר הנ"ל שמשתוקק לחוג חג הפסח בצל קורתו, ואם יבטיחו שיוכל לקיים את כל החומרות שנוהג בפסח יבא אליו, והסכים האדמ"ר, ובבואו שאלו בנו הה"ק ר"י זי"ע איזו "פרוטקציה" יש לו אצל אדמ"ר שמהין לדרוש דרישות כאלה והוא עושה לו רצונו, והשיבו ר' אברהם הן באמת היה אדמ"ר צריך לנסוע אלי וכשאני פוטר מזה ונוסע אליו על סמך זה הנני דורש והוא ממלא והשתומם הר"י על תשובה זו, השיב לו ר' אברהם הן מפורש בזה"ק פ' תרומה "האי זכאה בעי למירדף בתר חייבא ולמקניה ליה באגר שלים".

הרה"צ ר' נחום דובער זצ"ל מסדיגורה בא על חתונה לצ'ורטקוב שהיתה אצל בן הרד"מ זי"ע בשלהי אלול ואח"כ נשאר לעוד שבת שחל סליחות במוצאן, ואמר לאדמ"ר זי"ע על שבת הקודם הייתי בתור קרוב, (כי היה בן אחיו הק' רש"י זי"ע וחתן אחיו הק' רא"י זי"ע מסא"ג), וכעת רוצה להישאר לש"ק בתור חסיד, וכידוע דרכם בקודש של הצדיקים לבין רודין לומר ביום ד' דסליחות לפני התיבה את הסליחה א' חנון שמך, והיות שהרג"ד ז"ל אץ לדרכו מיד אחר השבת נכנס לאדמ"ר זי"ע לבקשו להקדים אמירתו הסליחה הנ"ל במוצש"ק בהשתוקקותו לשמוע מפי קדשו, והשיב לו אדמ"ר זי"ע מה נעשה הרי מימינו לא אמרנו לפני בר"ד ולא יכול למלא בקשתו. (שמעתי מאדמ"ר מקופיטשניץ זי"ע).

פעם התכבט אדמ"ר זי"ע הנ"ל, היצה"ר לא מתבייש לפתות את הצדיק הגדול בעבירה הכי גסה, אלא הרי נמצא הרשל (ר"צ רפפורט המשב"ק) והוא לא יתן להשמע ליצה"ר כי הרי תתמוטט הפרנסה, אולם ישנם ה"כאילר" (כל הכועס כאילו וכר' כל המתגאה כאילו וכר') לזה לא יכול הרשל ג"כ להועיל כי יכולים לשבת על הכסא וג"כ להכשל ח"ו בכ"ז. (מהנ"ל).

פעם בהסבו בשולחן הטהור, החסיד ר' ועלואלע אויזיראנער ז"ל נתרגש והפליט לעצמו, הרי! מה תענו ליום פקודה, וקלטום אזני אדמ"ר זי"ע וראו שנתחורו פניו כסיד, בענוות קדשו בחשבו כי אליו מכוונים הדברים. (כנ"ל)

פעם הזמינו עבור אדמ"ר זי"ע מערכת שיגים תותבות, המתין עד חה"פ וחנכם לאכילת מצה ומרור וכל הסדר ומאד התאימו בנוחיותן, ולמחר פשטן ולא יסף להשתמש בהן, וכששאלוהו לסיבת הדבר, השיב הקב"ה ברא תינוק בלי שיגים כשגדל מעט הצמיח לו שיגים, מכיון שצריך להם אם שוב בא ונטל את השיגים הטבעיות סימן שלא צריכים להם. (כנ"ל)

הרה"ק מרוזין כידוע היו לו הרבה מראות (שפיגעל) בנוה קדשו, ופעם אמר להחסיד ר' יוסלה ראשקובער ז"ל מה אתם אומרים על המראות שלי והשיבו הן הרבי ג"כ מחויב במצוה להסתכל על צדיק הדור.

אדמורי טשערנאביל זי"ע

הרה"ק מוהר"י מסקווירא זי"ע לא נהג לספר מופתים ורק שני מופתים סיפר אחד שראה בעצמו ואחד ששמע מאחיו הבכור ר' אהרן מטשערנאביל זי"ע שנחשב כמו שראה בעיניו ואלו הם הרה"ק בעל אוהב ישראל מאפטא זי"ע היה תלמידו של הרה"ק בעל נועם אלימלך זי"ע ובימי עלומיו סבל דחקות גוראת, ובביתו לא היה פיסת לחם ובנו הרה"ק ר' יצחק מאיר שהיה אז ילד קטן בכה לפני אמו חצי שנתן לו אוכל להשקט רעבונו ולא היה לה, ובמר נפשה אמרה לו שילך לאביו הקדוש בביתו"ד לבקש ממנו אוכל וכן עשה ואביו היה מתעמק בלימוד תורה"ק ולא שם לב להילד וחזר בפני נפש והיטב חרה"ל, והנה איתרמי שבעל נוע"א איקלע למקום מגורו של האוה"י זי"ע וכמובן עשה הכנה דרבה לקבל פני קדשו של רבו קדוש ה' ואולם גם הרבנית באה לקבול לפניה, וסיפרה לו מה שאירע אם ילדה הקטן כנ"ל והנע"א שאלו חיתכן ואיפוא רחמי האב על הבן, ואז השיבו שאמנם זה נכון אולם אהבת התורה"ק עולה אצלו על כל האהבות, אז אמר לו באמת תגל נפשי שהגעת למדרגה כזאת, ואמר לו האוה"י אני לא תגל נפשי כי סוד"ס הרהמנות על האשה והילדים, אז אמר לו הנר"א איתא בגמ' ביצה עשה שבתך חול ואל תצטרך לבריות, ומק' התוס' הרי נאמר לוי עלי ואני פורע, ובסוף אנו מפרשים כך עשה שבתך חול שגם בחול תהיה לכם בחינת שבת, ואיך תוכל את זה לוי עלי התדבקו בהקב"ה ואני פורע ומגלה טבעכם בעולם ומאז באה השפעה גדולה בהרחבת להאז"י וסייף הרה"ק מסיקווער זה המופת שמעתי מאחי הקדוש שכאילו ראיתיו, והמופת שראיתי בעצמי כי אחרי ששמעתי מפיו הסיפור הנ"ל גדלו זרמי ההשפעה אצלי לאין ערוך. (שמע מהאדמו"ר ר' יצחק מסקווירא זצ"ל מבור פארק).

הרה"ק ר' דוד מטולנא זי"ע היה דרכו בקודש לספר שיחות חולין שהיה מכון בהם ריון דאורייתא וענינים נשגבים, ובא אצלו אחד ממקרוביו לר"ה אשר מסחרו היה בשוורים ובר"ה קודם התפילה התחיל הרה"ק לדבר עמי מענין מסחר השוורים, אז אמר לו המקורב הן בודאי כשכ"ק מדבר עמי בעניני עסק בודאי מכון בזה סודות התורה, אולם אצלי ההדיוט הרי הם דברים של חול, והשיבו הרה"ק הרי אנו מוצאים בתורה מה שדיבר יאע"ה לרועי לבן ובודאי שכונתו בזה היה טמיר ונעלה, אבל מה שהשיבו רועי לבן למאי נפ"מ אלא מכאן שמה שמשיבים לצדיק ג"כ מצטרף לתורה"ק הרה"ק ר' מרדכי מרחמסטריווקא זי"ע שהיה מושבו באחרית ימיו בירושלים עיה"ק נסע בספינה לאה"ק עם אחד הרבנים והוא היה דרשן מצוין פה מפיק מרגליות ובדרכו דרש הרבה לפני הנוסעים, ולעומת זה האדמו"ר הנ"ל כמנהג גזע טשערנאביל מיעט באמירת תורה וכשהרב הנ"ל שאלו ע"ז השיבו חז"ל אמרו אם הרב דומה למלאך יבקשו תורה מפיו, רק לאחר בקשה והפצרה הוא אומר תורה אולם אם אינו דומה למלאך אין צריכים לבקש כי הוא בעצמו מרבה לדרוש מבלי שיבקשו ממנו.

האדמו"ר הנ"ל נהג כשבא אליו, לדבר בעניני דעלמא שעמדו על הפרק, וכשהעירו חסיד אחד ע"ז שלפנים כשהיו באים לצדיק היה מדבר בד"ת וחסידות, משא"כ עכשיו והשיב כתיב גמולי חלב עתיקי משדים, הבורא ית"ש שם בטבע כי כשתינוק מפסיק לינוק בלה להאם החלב משחית שאל"כ היתה נחנקת, וכן לפנים כשהיו חסידים מקבלים ושותים בצמא דא"ה היה להרביים מה לתת אולם כשאין מקבלים כדבעי אין מה לתת.

שמעתי מהרה"צ ר' נחום מרחמסטריווקא זצ"ל כי אביו הרה"ק רבי יוחנן זצ"ל הביאו לו פעם יין מאר"י ולא רצה לשתות, ואמר הטעם כי אולי לא יטב בעיניו ויהיה לו מחשבה לא טובה על דבר מאר"י.

הרה"ק ר"י ז"ל מסקויר היה במסיבה עם אחיו הרה"ק מטריסק והפציר בו הרה"מ מטריסק שיגיד ד"ת והשיב כתיב חכמת המסכן בזויה ולא הגיד וכששאלוהו הנוכחים לאחיו הרה"מ מה היתה כונת אחיו הקדוש במילים אלו, השיבם שחכמת המסכן ז"א האגורה בתוך מל' ויבן ערי מסכנות בזו-יה שם השראת השכינה.

שמעתי בשם הרה"מ מטריסק זי"ע ה"שור' ההסתכלות האסורה היא ראשית לארבעה אבות נזיקין ובעל השור מי שמושל בעיניו נקי מדמי ולדות וד"ל; כאד"ל אל ירהר ביום ויבא לידי טומאה בלילה שמזה נבראים נגעי בנ"א ה' יצילנו.

פעם העירו החסידים להרה"ק ר' אהרן מטשרנוביל זי"ע אחיו הבכור של הר"ד מטולנא זי"ע על מנהגו זה של אחיו להשיח לפני התפילה, שיחות חולין והשיב להם כתוב ויברך דוד את-ה' - אולם לפני הקהל נדמה - ויאמר דוד סתם אמירה.

הרה"ק ר' שמחה בונים מאוטבצק-ורקא זי"ע

בשנת תרס"ו היגיע לירושלים והתאכסן ברחובות הבוכרים, בחג הפסח התאכסן בבתי מחסה בעיר העתיקה, לעולם לא ימוש מזכרונות הפגישה בינו ובין הצדיק ר' מאטלע מראחמעסטריוקא זי"ע שהתקיימה בבית א"מ ז"ל בשכונת בית ישראל, ואני כבן שש איך רבה התכונה בבית הורי בסידור וקישוט הבית לקראת בואם של שני צדיקי עולם, והמעמד המרשים של פגישת שני שרי ישראל בכל הדרם, והחדרים והחצר מוצפים בהמון חוגג שבאו לזכות במבט חטוף לפחות בפניהם האצילים, בזכרונות את הצדיק מאוטבצק כשבכל בוקר היה מטפס ברגליו החולניות במסירות נפש ממש מביתו לטבול במקוה שברחובות הבוכרים, והנה איזה סיפורים ואמרות קודש ממנו.

בהתהלכו פעם בחוצות ירושלים בחברת הגה"ח ר' דוד'שי ז"ל ראב"ד קהל החסידים בירושלים ודרכו בקודש היה שמשמשו הלך לפניו בכל הדרך והכריז שהנשים יסתלקו הצידה והרר"ד הנ"ל הרהר בלבו בשעת מעשה שהענין נראה כמו מחר ומה יאמרו הבריות, ומיד הפנה הצדיק את מבטו אליו וא"ל אל תהי חכם בעיניך מיט די אויגען מאכטמען גיט קין חכמות.

בעת חליו בטבריא והרופאים אמרו לו שנחוץ לחזק את כוחותיו באוכל טוב והוא סירב, נכנס אצלו אחד מאנשי שלומו ר' משה יפה ע"ה ובתחנונים שאלו מדוע אינו עושה כפקודת הרופאים והוא כה חלוש ודל בכוחותיו, ומדוע לא יאכל בכל יום עוף מבושל ברוטב, שהיה מוסיף לו כח, וע"ז היתה תשובתו, מה? הלא עלולים להתגשם ח"ו, מען קען דאך חלילה פארגרעבט וערין, ואותו המקורב אמר שהוא כ"כ נתפעל מתשובתו עד שזמן רב אח"כ בכל זמן שהגישו לו עוף עם מרק לאכול גזכר בדב"ק ופג אצלו הטעם של האוכל.

סיפר לי דודי האדמו"ר ר' אברהם וינברג שליט"א מטבריה (הוא כ"ק אדמו"ר צוק'ל מסלונים) שבהיות הצדיק מאוטבצק בטבריא ואכסניתו היתה בבית א"ו הרב החסיד האמיתי ר' מרדכי לידר זצ"ל, ודודי הנ"ל היה אז אחרי חתונתו ואכל מזונות בבית חותנו זקני הנ"ל, פעם קרא אותו הצדיק הנ"ל ואמר לו דע שכשבאתי מאוטבצק לא"י לא מינתי שום ממלא מקום מיר"ח, אח"כ היגיעוני ממכתבים מאנ"ש שבני הרה"צ ר' מנחם מנדל יהיה להם לרבי והשבתי להם אני לא ממנה רביים ומכין שאתם רוצים הריני כותב לבני הנ"ל בתואר הרבני רמ"מ, שוב באו לי מכתבים מאנ"ש שחלק רוצה בבני הר"ר ר' אברהם משה רשוב השבתי להם אני לא ממנה רביים ואם אתם רוצים הריני כותב לו בתואר הרבני רא"מ, ושוב הגיעני מכתב מאנ"ש שחלק רוצה בבני הרב ר' ישראל יצחק ושוב השבתי כנ"ל אני לא ממנה רביים ואם אתה רוצים אני יכתוב לו בתואר הרבני רי"י, דודי הנ"ל לא הבין בשר"א למה הוא מספר לו את הדברים האלו ומה טעם יש לו בזה, וראה זה פלא כעבור שש שנים מאז היה דודי באוטבצק שהיה עליו לטפל בענין חולה ממקורביו, ובשהותו שמה היה יוצא ונכנס בבית הרבנית אלמנתו של האדמו"ר רש"ב ובניה, השיחה לפניו את צערה ממצבו הדחוק של בנה ר' ישראל יצחק, שבשעה שלאחיו יש מעריצים ותומכים, הנה הוא הצעיר שבהם מוזנח ונעזב בחשבם שאביו הצדיק מינה רק אותם למ"מ, ואז הבין אל מה רמזו אליו בנוגע לשלושת בניו, ומסר להם בתור עד שמיעה את הדברים הנ"ל ששמע מפ"ק, ואז התחילו החסידים לשים לב גם להרב רי"י ומצבו הוטב בהרבה.

סיפר לי א"מ ז"ל שפעם שאל לעצת קדשו בנוגע לעסקו במסחר האתרוגים שיש לפניו שני דרכים ואינו יודע באיזה מהן לבחור, והשיב לו מצינו בחז"ל שכשדהמע"ה מצא שצריכים לפשוט בגדוד ולצאת למלחמה, ומסר דעתו לראשי העם, מיד שואלים

לדואג ואחיתופל וגמלכין בסנהדרין ואח"כ נשאלים באר"ת, מקודם צריכים לברר הכל באופן שיכלי, ואח"כ ההכרעה ע"י אר"ת כן בנוגע לענינים מסחרים, התחנה הסופית היא הצדיק מקודם צריכים לברר היטב הבעיה מנקודת מבט מסחרית ובעה"ב ואח"כ והובא אל הכהן.

סיפר לי א"מ ז"ל כי בבוא הצדיק הנ"ל בפעם ראשונה לא"י התארח כמו בפעם האחרונה בטבריא אצל א"ז הרה"ח ר' מרדכי לידר זצ"ל וא"מ שהיה אז כבר שית שבע, היה חביב מאד אצל הצדיק הנ"ל והיה לומד אתו טואר"ה הל' שבת ואחרי כמה שנים כשא"מ ז"ל היה כבר נשוי ונסע בפעם הראשונה לפולין, היה שבת אחד באוטבצק והצדיק קירבו מאד והושיבו בשולחנו הטהור, לימינו, והתחיל לתאר בפני קהל חסידיו את יקרת ערך חסידיו סלונים בטבריא אשר היו מיחי"ס שבדור, ובהראותו על א"מ ז"ל אמר האברך הזה יש לו אב שמה שכדאי לנסוע אלפי פרסאות בכדי לחטוף מבט על מאור פניו הקורנות בש"ק.

שמעתי מהאדמו"ר מוהר"ש מאמשינוב זצ"ל שכשהזכיר הצדיק מאוטבצק בפעם הראשונה מא"י לחר"ל, שאלו אביו הצדיק ר' מנחם זצ"ל מה מצא בא"י, והשיב לו אברכים בעלי צורות קדושות.

הרה"ק ר' שמעון שלום מאמשינוב זי"ע

שמעתי ממנו על מאחד"ל מכאן שעושים סעודה לגמרה של תורה, שאחרי לימוד התורה"ק צריכים בדיקה אם אוכלים בישוה"ד כדבעי.

אמר בשם אביו זי"ע על שאנו אומרים בועל הניסים וזדים ביד עוסקי תורתך מהי הרבותא מילא רבים ביד מעטים וגבורים ביד חלשים זו רבותא אולם מה הריבותא מזדים ביד עוסקי תורתך ואמר שזה נס כשהסתר פנים כזה מבית ומחוץ עוד נשאר עוסקי תורתך ולא פנו אל רהבים של הדור הפרוץ ומקלקל ר"ל.

אמר וכל מנחה חריבה ובלולה לכל בני אהרן תהיה איש כאחיו, אצל הכהן צריכים להיות שוים מי שמביא לו מנחה בלולה או חריבה בלי משוא פנים.

בשם אביו זי"ע עה"פ אמרו לפניו כל תשא עוון הרי לפי הדקדוק היה צ"ל כתוב כל עוון תשא, אולם בעל תשובה צריך להיות מלא בושא מפחד ה' עד שלא יוכל לדבר נכונה; והרה"ק ר' יצחק מרדווייל זי"ע היה אומר אמרו לפניו כל, כל משאלותם תוכלו לבקש מהקב"ה כבן לאביו אולם "תשא", מתי תלבש חרדה מלפני א' רם ונשא, "עוון" כשהיצה"ר מפתה אותך לעבירה.

בשם אביו זי"ע בפ' צו פתות אותה פיתים צריך להיות בקרבו שבור לב אולם ויצקת עליה שמן מבחוץ צריך להיות שמה ומאיר כמאה"ח החסיד דאגתו בקרבו וצהלתו בפניו.

ענינים שונים

שמעתי מהרה"צ ר"פ מאוסטילא זצ"ל בעת בקורו כאן לפני יותר משישים שנה (נכתב אדר תש"מ) שבא לראות כאן את אביו הרה"ק מרחמסטריוקא זצ"ל, שבעת הבחירות לפרלמנט באוסטריה כידוע נכנס בעובי הקורה הרה"ק מוהר"י מבעלזא זי"ע שהחרדים יקחו חלק חשוב בבחירות כדי שיתישבו עם דעתם בעניני דת, והמשיך את הגר"ש סופר מקראקא ז"ל שיקבל המשרה על שכמו להיות בא כח החרדים בפרלמנט והגרש"ס מקודם היסס בזה אמר לו הרה"ק מבעלזא על הפסוק "ויצאו וראו בפגרי האנשים הפושעים בי כי תולעתם לא תמות ואישם לא תכבה" כי בהתועדות עם אנשים פושעים יש תרתי לגריעותא א) כי עלול להביא קרירות באמונה ב) כי עלול להתייגר בעצמו מכיון שנגד עיניו רשעים שלמולם הוא צדיק, אולם כשהתועדות היא לש"ש להלחם באויבי השי"ת אז מבטיח כי תולעתם - מידת הענוה שלהם - לא תמות, ואישם - אש דת - אשר בלבם לא תכבה ח"ו.

שמעתי מפי כ"ק אדמ"ר זי"ע מסטמור שאיתא בחז"ל שהקב"ה אמר למלה"ש כשירדתם לעוה"ז אכלתם בשר בחלב ובכך התוה"ק מכם והלאה, ומזה רואים איך שצריכים זהירות במילי דאכילה כי ע"י אוכל שאינו כשר יכולים ח"ו להפסיד את כל התורה כולה.

בעת נסיעת הרה"ק ר' משה מללוב זי"ע לאה"ק העניקו לו כסף הרבה הן צדיקי הדור הן גבירים ונגידים והנה אחיו של אחד מצדיקי הדור זי"ע שהיה עשיר מופלג נתן לו מתנה מועטת, ואמר לו הרה"ק כשעשיר הביא להכהן קרבן עני לא היה מקבלו, והשיב לו העשיר ההוא בעזות וכי מי אומר שאתם הנכם הכהן, ואח"כ נפל העשיר הזה למשכב רח"ל ובאו לאחיו שיתפלל בעד רפואתו וכששמע אחיו את תשובתו להרה"ק נזדעזע ואמר שתיכף יסעו מהר להשיג את הרה"ק ולבקש סליחתו כי כבר הפליג בדרכו להספינה ואם ישיגוהו עוד יש תקוה, ועשו כן אולם כבר היה מאוחר שהרה"ק כבר עבר את הגבול לאוסטריא ולא היה בכדי שיעשו והגביר הנ"ל שחל"ת, ה' ישמרנו ויצילנו שנהיה זהירים בכבוד צדיקים!

שמעתי מהרה"ר זאב ברזובסקי ז"ל כי הרה"צ ר' חיים הירש מקריניק ז"ל שהיה מבני העליה ואשר מרן בעל יסוה"ע זי"ע אמר שהוא מקנא בו שלא נעשה מפורסם לפני פטירתו בהתאסף אצלו אנ"ש דקריניק והיה מניח מעין צואה לכא"ר"א ולאחד שהיה נוסע לפרקים לפעטרבורג לרגלי מסחרו, אמר הסדקים שלך הם בעוכריך אתה בא לפעטרבורג ועובר בשווקים וברחובות, ואם להסתכל בהדיא בדברים האסורים אי אפשר לך מכיון שאתה ס"ס היית בשולחנות הקדושים, אבל הנך משאיר חורים וסדקים ואלו פוגמים אותך מאד.

מרן הרמ"ח זי"ע א היה אומר על המדרש אהבת צדק ותשנא רשע אהבת להצדיק את בריותי ושנאת להרשיע את בריותי, כי מטבע העולם שמידה טובה שאדם מחונן בה ביותר קשה לו לראות את חבירו הכושל באותה מידה כגון נדיב לב גדול מרגיש טינא בלבו כשרואה על חברו שהוא אביר לב וכילי, ואאע"ה שהיה מכניס אורחים נפלא ובכ"ז המליץ לפני הקב"ה על סדום שהיו ההיפך.

הרה"ק ר' מאיר מפרימישלאן זי"ע היה לו משמש שהשתוקק מאוד לבוא לא"י, והרה"ק לא רצה להעניק לו ברכת הפרידה, עכ"פ הוא לא הרפה ממנו להפציר עד שהסכים לנסיעתו אולם מסר לו קמיע שאם יהיה מצב קשה בעת נסיעתו בים ישליך הקמיע לים, ואמנם קמה סערה גדולה בים והאניה חשבה להשבר ואז עשה כפקודת הרה"ק ותיכף הים נח מזעפו, ובספינה זו נסע גם ליטאי אשכנזי שאף הוא ראה באותו

הנס ונתפעל מאד, בבואו לאה"ק המשמש הנ"ל נסע לצפת והיהודי הליטאי נסע לירושלים וכירושלים היה אז אחד מגדולי הרבנים שהיה אשכנזי ליטאי וכשהאיש הנ"ל סיפר לו את המופת שראה בעיניו לגלג עליו וא"ל חלמא טבא חזאית והנה כעבור איזה שנים נסע המשמש הנ"ל מצפת לירושלים ונזדמן לבית מדרשו של הרב הנ"ל ואז נמצא שם גם היהודי שנסע אתו בספינה וניגש בהתפעלות להרב הנ"ל וא"ל הנה האיש בעל הנס והוא יספר לו את הכל, אז א"ל הרב הנ"ל אותות ומופתים בשמים ובארץ אם יש לכם איזה ד'ת מרבכם בשמע, א"ל שהרה"ק אמר על מה שכ' אצל חנה ותתפלל חנה על ה' למה לא כתוב אל ה' אלא שאי' בגמרא שהיא אמרה אסתתר בפני אלקנה אישי וישקוה ממים המאררים ומכיון שהיא נקיה תפקד בוש"ק כמאה"כ ונקתה ונזרעה זרע, אולם באופן כזה הרי היה נמחק ח"ו השם הקדוש לכן התפללה ע"ז שתפקד בפרי בטן מבלי שימחק השם הקדוש.

הרב ר' צבי יחיאל מיכל זצ"ל מטבריא היה בנו של הרב ישעיה קוידנובער זצ"ל מטבריא ותמיד היו אנשים אחרים מספרים בנוכחותו של הרצ"י מגדולת אביו הר"י, והוא (ז"א הרצ"י) לא יפתח פיו ופעם שאלוהו לסיבת הדבר כי הרי מי יודע מגדולת אביו יותר ממנו, השיב להם שקשה לו לדבר מגדולת אביו בנוכחות אנשים אחרים שלא יהיה מעין מתכבד בקלון חברו שהוא יש לו אב גדול ואילו אנשים אחרים אין להם אב מפואר כ"כ ולכן שם לפיו מחסום. (מהר"מ וינברג זצ"ל)

סיפור הנ"ל ג"כ מהרצ"י הנ"ל שפעם סבב לנדבה לענין מצוה ובא אצל אחד מאנ"ש ונתן לו נדבה לפי כוחותיו והרצ"י הראה אי שביעת רצון מהנתינה כאילו היא פחותה ושאלו הן לפי יכולתי זו נדבה הגונה השיבו הרצ"י הנדבה היא הגונה אבל ידידות ג"כ שוה ואם אני באתי אליך אז אתה צריך לתת יותר.

הרה"צ מרן רמ"ח זצ"ל מסלאנים אמר בשם מוהר"ש זי"ע מבעלזא שע"י כונת פי' המילות אפשר להגיע למדריגות גבוהות מאד לרוה"ק ולגילוי אליהו וכו', וכך וכשהרצה הדברים לפני מוהר"א זי"ע"א מבעלזא ביקשו שיחזור עליהן מכיון שהוא שמעם אז בפעם הראשון והזכיר לפניו שמו ושם אמו.

הרה"ק ר' שלמה חיים מקוידנוב זי"ע היה בן אחותו של הרה"ק ר"ן מלכוויטש זי"ע והיה דחיקא ליה שעתא טובא ושאל בעצת דודו הק' אם לנסוע להמדינה לאסוף כסף והשיבו אם תוכל לפעול אצליך שאם תבקש וישיבו פניך ריקם לא יהיה לך שום תועלת ויהיה בעיניך כמו שאתה הולך לדואר לראות אם יש מכתב עבורך ומצאת שאין האם תכעוס על הדואר אם אין סימן שלא שלחו כן הדבר אם אין זה יען שלא שלחו מן השמים, ומה הוא כי תלינו עליו.

הרה"ק מוהרש"ח הנ"ל היה נוהג בש"ק לדבר רק בלה"ק, ופ"א כששינן הפסוק "אל תהיו כסוס כפרד" שאל אותו משמשו שהיה איש פשוט, מה זה "סוס" ומה זה "פרד", השיבו, מי שהוא בחול "פערד" הוא בשבת "סוס".

החסיד ר' אידל קאזלושטשינר זצ"ל היה לו בעירתו עסק של צרכי הלבשה, קם לו מתחרה, וכמוכן שבעירה קטנה קצר המצע מהשתרע, ובני העירה שחיבבו את ר' אידל וגם חרה להם על משיג גבולו המשיכו לקנות אצל ר' אידל, ולמתחרהו לא היו קונים, וחרה אפו ובלילה אחד הלך ושרף את חנותו של ר' אידל, כשר' אידל קם וראה את אשר עשה לו, זקף עיניו לשמים ואמר, רבש"ע בודאי שנגזר עלי מששת ימי בראשית שחנותי תשרף, אולם הרי אמרו ז"ל מגלגלין זכות ע"י זכאי וחובה ע"י חייב ומדוע מסכן היהודי הזה כ"כ חייב. (שמעתי מר' משה קופילוביץ נ"י).

הרה"ק הרשב"ב מלוביטש נ"ע עם בנו הר"י זצ"ל נזדמן להם לשבות בברנוביץ ובליל ש"ק וביום התפללו עם אחוזת מריעהם במלונם, ולעת סעודה שלישית באו לביה"ח דסלונים מבלי שיודיעו את מהותם, והסבו בשולחן אנ"ש ופנה אל הרה"ג ר' ועלועל מאיר ז"ל הדיין וראש המנין ושאלו אם נוהגים כאן להגיד תורה בשל"ס,

והשיבו הרז"מ כי אצלינו רק הרבי מגיד תורה ולא אחר ושאל הרש"ב הרי אמרו ז"ל שכתר תורה מסור לכל, והשיבו הרז"מ כי מרן מוהר"ש זי"ע אמר שכתר תורה מסור דוקא למי שיודע לעשות כתר להתורה אבל לא למי שמתכוון לעשות מהתורה כתר לעצמו ולהשתמש בתגא ואמר לו הרש"ב ובכן תגידו איזה תורה מהרבי והגיד לו בשם מרן הנ"ל זי"ע על הפסוק ויעל לוט מצוער כי לוט רצה לחקות את אברהם אבינו ראה שאאע"ה מכניס אורח נעשה גם הוא מכניס אורח ראה שאאע"ה אופה מצות אפה גם הוא ראה ענותנותו של אברהם באמרו ואנכי עפר ואפר תפש גם הוא במידה זו אלא שאצלו היה ענוה פסולה ועז"נ ויעל לוט מצוער שחשב לעצמו עוד מעלה שהוא עניו והוסיף ע"ז הרש"ב ז"ל ובכן נוכל לומר ויעל אברהם ממצרים שאפילו משם שהיא ערות הארץ השיג עליה אמיתית בדרכי ה', אח"כ אמר לו הרז"מ כנראה - - - (שמעתי מר' ישראל קופילוביץ ז"ל שנכח באותו מעמד)

הצדיק ר' רפאל מברשד זי"ע תלמיד הר"פ זי"ע מקריץ היה מצוין מאד במידת האמת שלו וכשביקר פעם אצל הה"ק מרוזין כבדו במיני מרקחת וכשגמרה שאלו הרוזינער אם רוצה עוד והשיבו כן והביאו לו מנה שניה וכשגמרה שאלו שוב אם רוצה והשיב רוצה אני אלא שאני מתבייש...

להרה"ק ר' יהודה צבי מסטרטין זי"ע בא פעם אחד איש שהיה חשוך בנים, ואמר לו שהרופאים אמרו לו שצריך לאויר של חודש מאי, אז אמר לו הרה"ק תהיה אצלנו בחנוכה שאמרו חז"ל מאי חנוכה וכשתושע בפרי בטן תקבל עליך להתענות בכל שנה ביום ההולדת ואמנם נולד ביום ט' באב.

הרה"ק ר' יחיאל ממוש ז"ל היה משים לילות כימים בתר"ע וכשכבר האיר השחר היה אומר לו השמש שכבר ילך לישון קצת, כי הגה פלוני הרצען שכנו כבר קם, והיה משיבו הרי דברים ק"ו ומה הוא שישן כל הלילה קם עכשיו אני בודאי לא צריך לישון עכשיו.

הרה"ק ר' אורי מסמבור זי"ע שצדקת פזרונו עלה על כל גבול היה בעת דחקו לווה מאחרים ומפזר לצדקה באמרו שצדקה צריכים לתת במסירות נפש, וכשמקמץ מצרכי עצמו לצדקה הרי זה מסירות גוף אולם כשלוים ונותנים לצדקה הרי זה מסי"נ אולי ח"ו יהיה לווה רשע ולא ישלם.

הרה"ק בעל אוהב ישראל זי"ע היה בעירו רב אחד שלא קיבל את מרותו, והיה שאלת נשים שבעל אוה"י אמר שזה איסור כרת, והרב השני אמר ע"ז בביטול שזה לא איסור "כרת" (כי במחזום היה דג גדול מכונה כרת) אלא אפילו "סלאוואדא" (דג פעוט) אינו, ואחרי ימים רצופים שחל"ח ר"ל הרב הזה, ובעל אוה"י השתתף בהליתו, ואמר האמת שלהלכה צדק הרב הנפטר, אבל לא צריך היה להתבטא בלשון כזה, וע"ז נאמר באבות הוי זהיר בגחלתן שנשיכתן נשיכת שועל, ורש"י ז"ל מעיר שם ששינוי עקומות ומה בא רש"י ללמדנו בזה, שאפילו האומר טעה ונתעקם בהלכה, צריכים ג"כ להזהר בגחלתו.

סיפר א"ז הגה"ח רא"א מינצברג זצ"ל שבנסעו ללוות את חר"ז הרה"ק ר"מ מלעלוב זי"ע בנסיעתו לאה"ק נסע עד סאדיגורה והיה באותו מעמד בעת ברכת הפרידה אמר הרה"ק מרוזין להר"מ אה ווען איך קען פארין אין ארץ ישראל אזוי ווי איר ר"מ מויטבסק נסע לא"י במטרה להביא את הגאולה שלמה והס"מ התאמץ בכל כוחותיו למנוע מזה, ולא נתקימה מחשבתו הטהורה ולא עוד אלא שלא נשאר ממנו זרע, סעו אתם לשלום אייער שינדל זאל זיין ביז משיח וועט קומען! כ"ר.

הרה"ק בעל ישמח ישראל זי"ע מאלכסנדר היה מספר על אופן התקרבותו של הרה"ק ר' חיים דוד ד"ר זי"ע מפטרקוב להרה"ק מוהר"ד מללוב שזה היה בעת מלחמת נפוליון מצרפת עם הרוסים והרח"ד הנ"ל שהיה אז רופא והיה נקרא ד"ר בערנארד היה אז רופא צבאי במחנה הרוסים וכשנקרא לחזית המלחמה עבר כשהוא

רכוב על סוסו דרך העירה לעלוב שבפולין הרוסית, והיה ליל סגריר שלג וקור עצום, וזה היה במוצש"ק בחצות הלילה ומביתו של הרה"ק מהר"ד שהיה באמצע השוק התנוצץ שביב אור, כי הוא סעד אז מלוח מלכה, וכשד"ר בערבארד ראה בית מאיר ניגש ודפק בדלת ופתח הר"ד והכניסו לביתו באהבה ועשה לו חמין להחיות נפשו הקפואה, ולסוסו ג"כ האכיל והשקה, והד"ר נתרשם מזה מאד כי הוא היסס מאד מקודם אם להיכנס כי חשב שיהודי צדיק כזה יביט עליו בכזו בהיותו גלוח וחפשי, ולבסוף קירבו בשני ידיים בלכביות כזו ורצה לשלם במיטב להר"ד עבור האכסניה והאש"ל וכמובן סירב בשו"א לקבל ובכן הודה לו על כל החסד, ובעת ברכת הפרידה אמר לו מוהר"ד שמוכא בספרים שכשיהודי נמצא בעת צרה ח"ו סגולה בדוקה שיגדב מטבע זהב לצדקה, הד"ר שמע את הדברים ולא הבין את שייכות הדברים אלו, והנה בדרכו בהיותו לא רחוק מיעדו בחזית המלחמה הגיעה ידיעה לצבא שבסביבה נמצא מרגל צרפתי שהסתנן שמה וכשהד"ר הג"ל עבר עם סוסו נפל החשד עליו לפי הסימנים שקיבלו, שהוא המרגל ולא קיבלו כל טענותיו ונועד למשפט צבאי ואפשרות של המתה ביריה ר"ל, ואז נזכר בדבריו של הזקן הר"ד זי"ע בעת פרידתו, ונדר לצדקה מטבע זהב שהיתה משובצת בשרשרתו, ואמנם בדרך גס הופיע אחד משרי הצבא שהכיר באופן אישי את הד"ר ברנרד והרעיש עולם על שחשדו באיש כזה שנוסע למלא שליחות צבאית, וכמובן פיסוהו ושחררוהו ונסע למקום המיועד למלא תפקידו, ואחר גמרו את תפקידו ונסע בחזרה דרך ללוב ונכנס שוב לבית הר"ד זי"ע וסיפר לו את כל מה שעבר עליו מעת הפרדו מכ"ק, ואז סיפר לו את עברו מימי נעוריו שלכתחילה היה שומר תורה אלא אח"כ מתוך קושיות ר"ל שעלו בראשו בעניני אמונה נטה מדרך התורה והיה לחפשי, ואמר לו הר"ד שיציע לפניו את הקושיא הראשונה שהתחללה אצלו ואמר שזו היתה על שמרימים על גס כ"כ את גסיונו של אאע"ה בהפלתו לאור כשדים וכי מה זה רבותא הלא כמה מליוני יהודים מסרו נפשם על קידוש השם, יהודים פשוטים בכל הדורות, וא"ל הר"ד שעל הקושיא הזו יתרחץ לו שהנסיון של אאע"ה היה בזה שהיה לו כונה לש"ש גס ברגע שהיה משתחוה לצלם כי הר"כ כל עבודתו היתה בהכנסת ב"א תחת כנפי השכינה ועכשיו אם נשרף מהתהא עליהם, הרי בודאי יחזרו לסורם אז אולי כדאי לו לרגע להתכופף לצלם וכשישאר בחיים יוכל להמשיך את פעלו הטוב, ולהגרים יסביר שזה היה רק לפנים לטובתם, ואולם יגנה שוב את האלילים ויפרסם טובו של אדון העולם ב"ה אלא ששקל בדעתו כפי שהרמב"ן זי"ע קובע שאם מישהוא מסופק בענין אם רצון ה' או לא יסלק הנאת עצמו ואז יוכל להיות שופט ישר ומכיון שנטיית עצמו להשאר בחיים פעל נגד זה וחשב בעצמו אני בשו"א לא אהיה רשע שעה אחת לפני המקום לסגוד לאליל ח"ו ואמסור נפשי לשריפה לכבוד שמו יתברך וע"ד ענין הגרים זה ענינו של הקב"ה והוא יכול להמציא אברהם אבינו שני ואני לא צריך ליעצו, וכפי שאמנם כן היה והציאו מאור כשדים והמשיך בעבודת הקודש ביתר שאת, והתירוץ הזה הוטב מאד בעיני הרה"ד ואמר שיש לו עוד י"ז קושיות, ואמר לו שעל הקושיות האלו יסע לחזרה מלובלין זי"ע ויקבל מאתו תשובות, וכן עשה אולם בבואו לחזרה נסתתמו לו טענותיו והוא כאלם לא יפתח פיו והסיבה כי במקום שהר"ד הראה לו כל הזמן פנים מסבירות כ"כ הנה החזרה הראה לו פנים זועמות, כ"פ שנפנס אליו, ובכן החליט בדעתו לעזוב את לובלין ולנסוע הביתה וכשנכנס לקבל ברכת הפרידה מהחזרה שמע את החזרה כשהוא מסתובב ביתו גאר"ק ואמר כשיהודי קשה לו בעניני אמונה כך וכך התירוץ כך וכך, ופרט לו כל י"ז קושיותיו עם תירוצים וכידוע נעשה הרה"ד לבעל תשובה גמור ונתעלה לאדמו"ר ופועל ישועות, ולפני הסתלקותו בעת חליו ביקרו הרה"ק בעל תפארת שלמה זי"ע מרדומסק, ונאנח ושאלו מה יהא על הימים הראשונים שלנו, (קודם שחזר בתשובה) השיבו התפ"ש הימים הראשונים יפלו, אמר לו הרה"ד אבל אנו מבקשים שיקומו, ואני מקוה שבזכות האור החיים הקדוש שאני לומד בכל ליל שבת שיקומו.

הרה"ק מהר"ש מבלזא זי"ע אמר עלה אלוקים בתרועה מדה"ד מסתלקת בשברון לב, ה' - מידת הרחמים - בקול שופר ע"י כשמחזיק עצמו לשפיר ויאה. (שמעתי מהרה"צ ר' מנחם בן ציון רוטנברג ד"ל הרבי מצנז באמריקה שהיה מגזע בעלזא) הרה"ק ר' רפאל מברשד זי"ע היה אומר בנים חביבים לא תחטאו כי מאד יקשה לכם אח"כ לעשות תשובה.

הרר"ב ממעזבוז זי"ע היה אומר רחצתי את רגלי איככה אטנפם, בעת שבאים לחזור בתשובה אז רואים כמה הליכלוך והזוהמא שנשתקעו בהם מקודם.

אחד מזקני החסידים היה אומר כל עש"ק רבש"ע וכי מה שמעון (כך היה שמו) מבקש ממך על ש"ק אהערצאלע מיט אשטיקל קעפאלע היפלא מאתך? הרה"ק ר' ייב"א מאוסטרא זי"ע היה אומר עה"כ והיו חייך תלויים לך מנגד, כשתבוא לעוה"ב תמצא את כל החיות מהמצוות ומע"ט שעשית בחייך תלויים לך מנגד, וממה זה מאשר ופחדת יומם ולילה ולא תאמין בחייך שלא תאמין בעצמך שעשית משהו נח"ר לפניו ית"ש.

הגה"צ ר"א מקוידנוב זי"ע אמר בשם מרן הק' מרוזין זי"ע ע"ז שחז"ל אמרו באבות על בלעם שהיה רוח גבוהה ונפש רחבה והרי כתוב בתורה שהשפיל את עצמו ואמר שמבלעדי ה' לא יוכל לעשות קטנה או גדולה, ועוד כמה דיבורים שהנמיך את עצמו כמ"ש תמות נפשי מות ישרים וכו', ואמר שבאלו הדיבורים היתה טמונה גאותו וצביעותו, וע"ז כתוב גופל וגלוי עינים היינו שלפנים היה גופל ומשפיל את עצמו אלא שבשעת מעשה היה גלוי עינים ומסתכל עם סביביו מרגישים את עניויותו המזויפת וזוהי ענוה פסולה.

בפר' שלח לך בתרגום כד חמי משה ענותנותיה דיהושע בן נון קרי ליה יהושע, מהרה"ק ר' שמואל מקמינקא זי"ע מהו הענין שראה בו ענותנותו כי כלב הלך להשתטח על קברי אבות, אולם יהושע אמר איך אשתטח על קברי אבות? ק בושני להראות פני לעומתם, ובכן אלך לרבי שבעה"ז אשר הוא מכיר אותי עם כל חולשותי, ובכן ברכו י' יושיעך מעצת מרגלים, משא"כ כלב שבנתיים רוח אחרת היתה עמו אלא שזכות אבות עמדה לו לכל ימעדו רגליו.

הרה"ק מוהר"נ מרופשיץ זי"ע היה אומר והושיענו בקרוב למען שמך כי לכוון לגמרי לש"ש אנו בעוה"ר רחוקים מכך, אולם אנו מבקשים שלפחות יהיה בקרוב למען שמך יתברך.

האדמו"ר בעל ישמח ישראל מאלכסנדר היה אומר על התפילה בימים נוראים אם ישוב מיד תקבלו כי כמו בעולם המסחר כל סחורה שהיא לא בעונתה (סיוון) הקונה בודקה שתהיה כלילת יופי ואולם בעת הסיוון שוב לא בודקים כ"כ והקונה חוסף מיד כן בימים הנוראים שהם עונת התשובה, מיד תקבלם בלי בדיקה יתירה.

הרה"ק ר' יחיאל זי"ע מאלכסנדר אמר על המדרש שכשבא מרע"ה לקבל התורה רצו מלה"ש לפגוע בו מיד צר הקב"ה את משה בדמותו של אאע"ה ואמר להם אין אתם מתביישים ממנו הרי זהו שאכלתם ושתייתם אצלו, וע"ז ביאר כי הרי ד"א קדמה לתורה הא"ך הוא קיבל אתכם כשהתארחתם אצלו באיזו חביבות ובאיזה לבביות וכעת אתם רוצים לפגוע בו ומכיון שאין לכם מידת ד"א איך תחזיקו בתורה.

מהרה"ק בעל אוה"י מאפטא כח וגבורה נתן בהם להיות מושלים בקרב תבל צדיקים שכחם וגבורתם למשול על עצמם כאז"ל צדיקים לבם ברשותם יכולים למשול בקרב תבל כי הקב"ה מקיים גזירתם.

הרה"ק ר' שמעון מזעליחוב זי"ע היה אומר אינש אינש פגע טורא בטורא לא פגע, אם כל אחד נפוח בעיניו כמו הר, אין פגיעה והתחברות.

ממוהר"ש מבעלזא זי"ע תכלית שנאה שנאתים אני שנאתים לתכלית כדי שישובו מדרכיהם הרעים אולם הם לאויבים היו לי, ובכן רבש"ע בחנני ודע שרעפי אם לא נתגנב אצלי שנאה ממשית כי כמים פנים לפני כן לב האדם לאדם (עי' תוס' פרק ע"פ ד"ה אוהב לפרוק).

הגר"ח זצ"ל מואלוז'ין היה אומר עה"פ כמים פנים לפני כי כששנים עומדים אחד מול השני אז שמאל של כל אחד כנגד ימין השני, וזה כי ימין מורה על חשיבות ושמאל על ביטול וטבע כל אחד לבטל חשיבות השני, אולם כשרואה את עצמו במראה או במים אז ימינו כנגד ימינו וכן צריך להיות לב האדם אל האדם.
הגה"צ מהרי"ל דיסקין זצ"ל היה אומר על מאחז"ל אפילו ריש גרגותא משמיא הוא דממניא ליה כי כל מנהיג עדה אין ראיה שהוא בחיר העדה כי אפשר שבתוך העדה נמצאים כאלו שמשכמם ולמעלה אלא שכלפי שמיא גליא שהוא יש לו כח ההנהגה.

הרה"ק רחנ"ה מאלכסנדר זי"ע היה אומר על מה דאיתא במס' יומא שהכה"ג בעת פרישותו לפני יוהכ"פ היו מעבירים לפניו פרים אילים וכבשים שיהא מכיר ורגיל בעבודה, מכיון שכה"ג ביר"כ היה עובד עבודת הקודש מאד נעלה והיה חשש שלא יזוח דעתו עליו לכן העבירו לפניו פרים ואילים שעושים רצון קונם כמובן בלי שום התנשאות ועד"ז תהיה עבודת הכה"ג.

מהרה"ק מהר"ד מלעלוב זי"ע על מאמר הזוה"ק מאן דאיהו רב - הגם שהוא באמת רב וגדול אולם הוא גם בעיני עצמו רב - איהו זעיר, ומאן דאיהו זעיר - הגם שהוא באמת זעיר אולם גם בעיני עצמו הוא שפל - איהו רב.
מהר"ן זי"ע מלכוויטש נדחי ישראל יכנס מה שיהודי מדחה מעשים לא טובים והרהורים פוגמים השי"ת מכניס את זה ומניחם בבית גגזיו.

מהיסוה"ע זי"ע וחגור נתנה לכנעני סוחר צריך לחגור ולהתאזר חזק לבל יקלוט מהרוחות הרעות המנשבות בשוק.

מהבית אברהם זי"ע בש"ק ויקרא תרפ"ט בטבריא, הזכיר שהחסיד ר' יהודה לייב זצ"ל הזכיר את הדיבור הק' דלקמן מפי בעל יסוה"ע זי"ע מוסר ה' לכל יהודי "בנים" בגים אתם לה"א ובכן במטותא מנך אל תמאס את עצמך במעשים רעים ח"ו שיגרמו ח"ו חיץ ביני וביניכם, והרי"ל הנ"ל היה אומר שארכובותיו דא לדא נקשן כשנזכר בדיבור זה.

מהיסוה"ע זי"ע לא איש א' ויכזב וכן אדם ויתנחם, כזבן אינו איש של הקב"ה, כנאמר דובר שקרים לא יכון לנגד עיני, ולא רק מי שמכזב מתחילתו אלא אפילו מי שמבטיח מקודם באמת ואח"כ מתנחם ומתחרט.

עוד מהנ"ל אשר לא ישא פנים הקב"ה אינו נושא עבודה שהיא רק לפניו וחיצונית כי רחמנא ליבא בעי.

מהר"ד מלעלוב זי"ע ויפגע במקום מדארף זייך אן פגעגן אין דעם ליבער באשעפער לא להתפעל אם לא נתמלאה הבקשה תיכף אלא צריכים להתמיד ולבקש.

הרה"ק מרוז'ין זי"ע לך אמר ליבי בקשו פני, בכדי לעשות רצונך אני אומר בקשו פני לבאים אלי כי את פניך ד' אבקש זוהי הסיבה שהם באים אלי.

מהיסוה"ע זי"ע כשעורכים שולחן עם מפה צחורה כשלג ושמם עליה חלה לכנה כשלג ואוכלים אותה בקרירות כשלג זהו גלגול שלג, (שמעתי מגיסי ר' שמעיה לוריא נ"י).

מהר"ד מללוב זי"ע "השמר לך" תשמור את הכינוי "לך" דו ולא תהיה שינער ייד "פן תעזוב את הלוי" היינו אהבת חברים.

ממוהר"ש זי"ע מלה"מ מלא עינים זה מעינים הפגומות מהסתכלות אסורות ר"ל.

ע"י בספר אור ישרים דף קו ע"א הסיפור מהרנ"ד משידלובצה ויש להוסיף שאז נדברו ר"ת נתן דוד בן רבקה.

מהקוברינער זי"ע מה אנו מה חיינו כשרוצים לדעת מה אנו במצבנו הרוחני הבחינה ע"ז מה חיינו ממה אנחנו שואפים חיות מתר"ת ומצוות ה' או מהבלי

עוה"ז.

מהנ"ל וכל פטר חמור כשנפתחים תאוות חומריות תפדה בשה תחלץ מהם בהתכללות עם שה פזורה ישראל ואהבת חברים, ואם לא תפדה וערפתו זאלסט אפהאקין

וראם מען טאר ניט טאר מען ניט.

הזכירו לפניו מאמר הרה"ק ר' מאיר מפרימשלאן זי"ע ע"פ והיה עקב תשמעון עק"ב נוטריקון אות ברית קודש, ושאלו הרי זה עם אלף וכאן זה עם עין, והשיב מרן

מידה זו אינה במצא רק במי שמשים את העין לפני אלופו של עולם.

בשם צדיקים ואנחנו לא נדע מה נעבוד את ד' עד בואנו שמה, כי בעוה"ז לא נדע במה נעבוד את ה' עד בואנו שמה לעולם העליון ואז נדע במה שגרמנו בח"ר להקב"ה

ולא להיפך ח"ו.

גדולי הדור אשר נשמתם בגנזי מרומים שזכיתי לראותם פנים אל פנים ולקבל את ברכתם מסודרים לפי זמן ראייתי אותם: אא"ז הג"מ אברהם אליעזר מינצברג

זצ"ל אבדק"ק יוזפוף שבפולין, ומראשי וראשוני עדת החסידים בירושלם, אא"ז הצ"ר ר' מרדכי בר"ז לידר זצ"ל מנהל כולל רייסן בטבריא, הצ"ר שמחה בונים זצ"ל מאוטבצק

וורקא בירושלים, הצ"ר מרדכי מרחמסטריוקא זצ"ל בירושלים, הצ"ר דוד בידרמן זצ"ל הג"מ שמואל סלנט זצ"ל, הג"מ ר' יעקב דוד רידב"ז זצ"ל מסלוצק, הג"מ חיים

ברלין זצ"ל הג"מ יצחק ירוחם דיסקין זצ"ל, הג"מ יוסף חיים זאנפלד זצ"ל, הצ"ר אברהם יוסף איגרא זצ"ל מזאלין, שבעברי עם א"מ ז"ל בש' תרע"ב בקשנוב ביקרנו

אותו, אדמ"ר מוהר"ש זי"ע מסלונים, בנו אדמ"ר מוהר"א זצ"ל, הג"מ מרדכי זצ"ל מאושמינא אב"ד סלונים, מר"ר הג"מ שבתי יגל זצ"ל, הג"מ משה קלירס אב"ד טבריא,

הג"מ זלמן סנדר מקרינק הג"מ זאב מינצברג זצ"ל, הג"מ יוסף צבי דושינסקי, הג"מ ברוך דב ליבוביץ פגשתיו בארה"ב, הג"מ משה מרדכי אפשטיין, הגרש"א אליפנדר,

אדמ"ר רא"מ מגור, אדמ"ר ר' זעליג מורגנשטרן מסוקולוב, הגרש"ה מבנדין, רמ"מ לנדא מסטריקוב, ריי"צ מלובביטש, הגר"א קוטלר, הגרז"ר בנגיס, הצ"ר רמ"ח סלונים,

החזון איש, הגר"ז סולוביצ'יג, רש"ש מאמשינוב, הגר"א זלצר, מהר"ש מזוויל, הגר"ש הכהן יאלעס מסמבור, הג"מ מתתיהו מבוטח, האחים ר' אלימלך ר' משה ר' יוחנן ר'

יעקב מקרלין, ר' ישראל מהוסיאטין, מוהר"א מבעלז, רא"י מסדיגורה, ר' אליעזר מויזניץ, ר' נחום ור' זאב מרחמסטריוקא, ר' מנדל מראדזמין.

זכותם יגן עלינו

נעתק בקיצור.

מסיפוריו שנרשמו בע"פ ע"י המו"ל

סיפר ששמע מהרה"ח ר"א יונגרייז ז"ל שא' מיקירי ירושלם הרה"ח ר' שמואל דייטש ז"ל היה מנהגו לעשות חרוסת לפני פסח ולחלק למכיריו, פ"א ביקש אותו הרה"א

אם יש לו חרוסת, וראה שנתחווירו פני הרה"ש ולא ידע הטעם אח"כ בא הרה"ש להרה"א ופרע לו חוב כסף שהיה חייב לו ואחר זמן מסוים הביא לו חרוסת, והענין שביראת

חטאו של הרה"ש חשש לריבית ע"כ המתין עד זמן מסוים אחר פריעת החוב.

פעם ביקר הגאון רבי יצחק אלחנן זצ"ל בלוחית לומדי תורה אצל מרן בעל יסוה"ע זי"ע, ושאל להם היסוה"ע היכן מצינו בתנ"ך קושיא בלא תירוץ, והראה להפסוק אם

אב אני איה כבודי ואם אדון איה מוראי (בשם הריצ"מ בהר"ן ז"ל). **סיפר** שבסיעתו למרן מוהר"ש זי"ע עם אביו ז"ל ביקר אצל חתנו של הרה"ק רבי מרדכי מנדבורנא זי"ע ושמע שכשאומר בריך שמה ומסגא למעבד טבון וקשוט אמר מסגא אויסגיין פאר דיין ליבער נאמין.

סיפר שמוהר"ש זי"ע היה ממעט מאד באכילה ושאל אותו ע"ז א"ז ז"ל, וענה לו כשמקבלים מכתבים של צער מאנ"ש מי יכול לאכול וכשמקבלים מכתבים של שמחה ווער דארף עסין מרוב השמחה. ועיין בברכות בפתרון אב"י ורבא אצל בר הדיא לא תאכל מחדוא דליבא. ע"ש.

הרה"ק ר' משה מידנר זללה"ה בליל ש"ק בחזרתו מביהכ"נ לביתו היה אומר בדרך רבש"ע איך דיינק דיר פאר דעם הייליגען שבת.

פ"א בימי הספירה ראה (הרמ"מ) יהודי אחד שרץ בצער ובדאגה, שאל לו אודות הדבר וענה לו שכבר עבר חצי ימי הספירה ולא הכין עצמו כראוי לקבלת הרה"ק.

במדרש תזריע מעשה כאדם אחד שהיה יושב ודורש ואומר אין לך כל נימא ונימא שלא ברא לה הקב"ה גומא בפ"ע כדי שלא תהא אחת מהן נהנית מחברתה א"ל אשתו ועכשיו אתה מבקש לצאת לפרנסתך תוב ובוריך קאים לה שמע לך יתיב ליה וקם ליה בוריא, ובגליון הרה"ק ר' יחיאל ממוש זי"ע היה כתוב וקשה הא אמרינן בברכות ד' דברים צריכים חיזוק ואחד מהם דרך ארץ וצ"ל (או וי"ל) דחסיד שאני. (בשם הריצ"מ בהר"ן ז"ל).

אמר בשם מרן הגרי"ח (ואולי בשם הרמ"ח זי"ע) על מ"ש ומבטן לשמך הם נימולים מבטן לשון בקשה בעטן.

בשם מוהר"ש זי"ע ביני ובין בני ישראל אות היא לעולם, כשאיש ישראל רוצה לדעת איך הוא דבוק בהשי"ת, האות הוא שבת.

סיפר שביר"ט היו באים שלומי ישראל למרן הגרי"ח זצ"ל בירושלים ומביתו יכלו לראות מקום מקדש, והיה על ידו גדול א' וצ"ל וכדי שלא יחלש דעתו היה אומר לכל הבאים הרי באתם לראות המקדש וכשם שראיתם בחורבנו כך תזכו לראות בבנינה. הרה"ק ר' אשר הגדול זי"ע אמר בהסתלקות הרה"ק מארי דכ"א זי"ע זל איהם פאר בי"א גיין זיין קלארע אמונה זיינע ליכטיגע שבתים.

פעם ספרו להרה"ק ר' אשר זי"ע ממעשה שאירע שאחד ישן ולא קם ר"ל, אמר להם אצלכם חידוש כשלא קמים אצלי חידוש כשקמים כדאי' במדרש חדשים לבקרים רבה אמונתך.

הרה"ק החיד"א זי"ע ביקר אצל צדיק אחד מתלמידי הכעש"ט זי"ע [התולדות או בנו הרה"ק ר' ישראל נחמן זי"ע שהחיד"א מביא ממנו תורה בספר חומת אנוך על שה"ש בפסוק ישקני מנשיקות פיהו מה ששמע מאביו זי"ע ע"ש] ובליל ש"ק לפני קידוש אמר החסיד החיד"א דאי' בס' שצריך לחזור בתשובה לפני קידוש מכיון דרשע פסול להעיד (ומסופר שהאווה"ח הק' למד הל' עדות בעש"ק) וכאשר שמע זאת הצדיק נתחוויר פניו והחיד"א שאמר התורה לפי תומו לא ידע עד היכן הדברים מגיעים ללב הצדיק אמר להצדיק וכי מה אמרתי לו (מפי הרמ"ח זי"ע).

סיפר א"מ זללה"ה שכששמע את מוהר"ש זי"ע אומר בש"ק שמחים בצאתם וששים כבואם עושים באימה רצון קונם הרגיש על אדמ"ר כאילו הוא השמש המאיר בעל המעשה ועי' בבאר מים חיים עה"פ אם זרחה השמש עליו בד"ה וזו היא בחי' דרגת עבודת השמש המאיר על הארץ שאחז"ל מפני מה חמה יוצאת במזרח ושוקעת במערב א"ר כדי ליתן שלום לקונה שנה' רצבא השמים לך משתחיים וכו' ועל ענין אחז"ל פני משה כפני חמה כי משה רבינו זכה לבחי' זו שכ"כ היה חביב וחשוב וחשוק עליו עבודת

שמו ית' וכר בכל רגע ורגע יוסיף אומץ טהר ידים בזירוז עצום וחשוקה וחמדה ואהבה יתירה לעבוד עוד ולעבוד עוד ולהיות בעיניו חביב וחשוב רגע עבודה יותר יותר הרבה עד אין שיעור מכל הון יקר נמצא ומלוכת כל העולם או אפי' כל תענוג העוה"ב אשר זה תכלית הטוב לא היה חשוב כלל בעיניו נגד רגע אחת עבודה במה שבחר אותו א' הגדול והנורא להיות עבד לו לשמשו ולברך בשמו ולהזכירו ולישא את שמותיו על שפתיו מה שלפי השכל לא היה ראוי לזה שום נכרא בעולם לולי רוב רחמים וחסדים וטוב בורא עולם ה' שהנחיל נחלה הזאת לעמו ישראל להזכיר שמו וליחדו בכל יום תמיד פעמיים ואילו כל הימים דיו ואגמים קולמוסין ודאי אין להעריך ולהאריך בדבר הזה מה שהיה מגיע מאיש הישראלי לתת לבורא עולם בעד עבודה הנפלאה החשובה החביבה הזו.

סיפר שהיה עם מוהר"ש זי"ע במיצ'ד בערב ט"ב אחר חצות חשך משחור תארו עד למחר אחר חצות חזר לו צורתו והש"י ישמחנו בבנין אריאל בב"א.

פעם עבר הבית אהרן זי"ע בגלילת אנ"ש היסוד העבודה זי"ע ובאו כל אנ"ש לקבל פניו והחזיק להם טובה היסוד"ע על אשר קיבלו פני הפריילכער צדיק.

וד' הגריצ"מ זצ"ל אמר ששמע מהרה"צ ר' נח זצ"ל אחי מוהר"ש זי"ע שהיסוד"ע אמר על הבית אהרן זי"ע שהיה רגיל במילי דבדיחותא שהכל היה מתוך לב נשבר.

פעם סבל הבית אהרן בכאב הרגל ובכ"ז בעת התפילה התגבר כארי כדרכו ושאלו לו איך אפשר להתפלל כך כשכואב ואמר כשכואב למטה האם א"א להתפלל למעלה וסיפרו זה לחתנו הרה"ק רא"י מסאדיגורא זי"ע ואמר שזה ע"ד שאחז"ל איש אלוקים מחציו ולמטה איש מחציו ולמעלה אלוקים שהלמטה לא מפריע לדביקות השי"ת למעלה.

פעם על ברית היה הבית אהרן מוהל והקאברניער זי"ע סנדק ונתנו שם הנימול שמואל ואמרו משה ואהרן בכהניו שטפלו בו שם משה ואהרן ושמואל בקוראי שמו קראו לו שמואל.

א"ז הרה"ח ר' שלמה זלמן זצ"ל עם רעו הרה"ח רבי הלל זצ"ל היו רוקדים ברחוב משמחת מצות ישיבת ארץ ישראל שזכו להגיע לארץ ישראל.

סיפר ששמע ממרן מוהר"ש זי"ע על רבי אהרן הגדול זי"ע שבהיותו ילד לא רצה לישן בחדר אחד עם אחותו מיראתו וקדושתו וסיים מוהר"ש אזוי האט ער שוין אלץ קינד מורא גיהאט פאר גב"ה.

כשהתאכסן הבית אברהם בבית סבא ז"ל ונעשה אושפיזון לשכינה אותו צדיק זי"ע וסלתה ושמנה של ירושלים בו התפלל צדיק כתמר של שבת בערב ועריבות ש"ק וכל הנאמר בריש ספר סידורו של שבת על סדר ש"ק לצדיק וחכם הנכסף בכלות נפשו להשי"ת כל היום והלילה של ש"ק בדביקות השי"ת ובאהבתו כ"ז נראה בעליל באותו צדיק וכשנכנס לקידוש ברשפי אש שלהבת י' וקול הקידוש בקול חרצב להבות אש שנשמע מביתו בבית ישראל עד לבתי שלמה מילנר מרחק רב ע"ד וכבר אמר אנה השם ונשמע קולו ביריחו ונפשו יצאה בדברו בתורה ותפילה בשבח ושירה לא' אשר שבת ברא ואז באו לבקרו כל חכמי ירושת"ו ביניהם מרן הגריצ"ז זי"ע. וכשבא אצלו הרה"צ ר' בן ציון שפירא זי"ע שאל אדמ"ר זי"ע עליו ואמרו כי הוא מהאשכנזים פרושים ואמר אדמ"ר הלא גם הרה"ק רבי אברהם מטשעכינז זי"ע היה מתפלל בנוסח אשכנז ותיכף אמר רבי בן ציון כי בילדותו כשהיה חולה ל"ע הוסיפו לו שם אברהם ע"ש הרה"ק מטשעכינז זי"ע ומי יעמוד בסוד הצדיקים.

ליקוטי דברי צדיקים זי"ע

- (א) וכאשר יתייצב בתוך העם וידבר עם חבריו, יתבונן בינה וידקדק וישגיח בכל מוצא שפתיו לקדש את ד' בדבריו ולדבר בשבח עבודתו ותהילת יראתו, ולשבח עבדיו ויראיו, ויזכה בזה בהגיון ליבו ומבטא שפתיו בלא יגיעה ופועל כפיים, זכות גדולה עד לשמים. (רבינו יונה)
- (ב) דהנה סימן טוב לאדם כשהוא שומע מספרים במעלות הצדיקים ועבודתם בקדושה לשמו ית' באמת אם באותו הפעם ליבו חושק ומתלהב מאוד מאד שיזכה גם הוא לעבוד השי"ת באמת זה הוא סימן טוב שהשם עמו וזה דבר ה'. (נועם אלימלך)
- (ג) מדי דברי בכבודיך הומה ליבי אל דודיך פי' צדיקים זי"ע דכשמספרים ממכובדיך אלו הצדיקים נתעורר והומה הלב להשי"ת.
- (ד) אבל מעשיהן של צדיקים מגדלין פירות ופירי פירות שנאמר אמרו צדיק כי טוב כי פרי מעלליהם יאכלו (ספרי האזינו)
- (ה) יפה שיחתן של עבדי אבות פי' ביסוד העבודה מה שמשיחין איך עבדו השי"ת. ובאמרי חיים פי' מתורתן של בנים שכאשר לומדים תורה"ק כראוי אז יפה ספרי צדיקים ע"ש ועד"ז י"ל דמעלת שיחתן של עבדי אבות טוב שמעורר לעסק התורה"ק לשמה ומוסיף תבלין חיות ושמחה בלימוד וע"ד שפי' צדיקים זי"ע ותן חלקנו בתורתך חלק העבודה כמו שדרשו בספרי ואותו תעבודו עבדהו בתורתו, אכי"ר, דשיחת עבודת הצדיקים הוא העיקר להיות שמח במה טוב חלקנו בנים אתם לה"א וכן יגיענו ה"א לנו ולכל ישראל לקיים עבדהו בתורתו עבדהו במקדשו בב"א.
- (ו) בשם א"ז הרה"ק מהר"ד מלעלוב זי"ע גמירי משמא מיהב יהבי ע"י שלומדים כל יום גמרא נותנים מן השמים כל השפעות טובות אכי"ר.
- (ז) בטוש"ע רצ"ט בב"י וברמ"א בשם הכלבו המנהג לדלות במוצ"ש שבארה של מרים בימה של טבריא וכל מר"ש מחזרת על כל בארות ועל כל מעינות ומי שפוגע בו וישתה ממנו יתרפא מכל תחלואיו. ובמנחת שבת כתב על מה שמובא סגולה לספר במוצ"ש מהבעש"ט זי"ע לפמ"ש בתולדות שאחיה השילוני רבו של אליהו היה רבו של הבעש"ט זי"ע ע"ש וכפי מה שמובא בספר זה מהבית אברהם זי"ע שאמר בשם הבאר מים חיים זי"ע שסיפורי צדיקים מסוגל להתחזקות באמונה וכן מובא סיפור על הבאר מ"ח שהיה חולה מאוד ל"ע וראה את הבעש"ט זי"ע והזכיר לו שהזכיר פ"א לרבו הרה"ק מהרי"מ מזלוטשוב זי"ע בסעודה שלישית לספר מהבעש"ט זי"ע ונתרפא הבאר"ח. הרי סימן טוב לדלות במוצ"ש מבאר מעיין הברכה צדיקים יסר"ע ונזכה לרפואת הנפש והגוף בריות גופא ונפשא לדלות מבאר מים חיים התורה"ק ובזכותה נזכה לבאר מים חיים זה ביהמ"ק בבנינו בב"א.

חידושים על התורה

בראשית יש לקשר סיום התורה בתחילתה דאשר עשה משה לעיני כל ישראל פירש"י ששיבר הלוחות וא"י במדרש שאילו היו הלוחות הראשונים קיימים לא היה אדם שוכח תלמודו וע"י שנשברו הלוחות שוכחין וצריך לחזור על תלמודם וצריך להתחיל מחדש בראשית.

נח צדיק תמים בגמ' צדיק במעשיו תמים בדרכיו פירש"י עניו ושפל רוח י"ל עפ"י הגמ' מגילה כ"ט האי מאן דיהיר בעל מום הוא לכך תמים מורה על ענוה. **לך לך** לאמר לא ירשך זה י"ל לאמר עפ"י ההלכה בחר"מ רמ"ו בש"ך מי שכתב כל נכסיו לאחר מפני שאין לו בן ואח"כ נולד לו בן זכה בנו וכן אאע"ה שאמר בן משק ביתי יורש שסבור שאין לו בן אבל כיון שנולד לו הירושה ליצחק בנו ע"ש בש"ך בשם מהר"ם מלובלין.

וירא ואקחה פת לחם י"ל רמז על לחם משנה בש"ך דפת באפריקי שתים. **בא** מן הכבשים ומן העיזים תקחו י"ל רמז דלפעמים יש להשתמש במדת עזות דקדושה עז כנמר לעשות רצון אביך שבשמים ובמילי דעלמא צריך לכבוש כעסו זהו מן הכבשים ומן עיזים עז כנמר לכבוד שמו ית'.

שמיני לאהרן נאמר עגל לחטאת ולישראל עגל לעולה וי"ל הטעם דאלה שעבדו לעגל כבר נענשו והשאר היה חטאם שלא מיחו והוא מעשה דהוכח תוכיח ועולה מכפר על עשה.

אמור מתחיל בה'י אבלות ומסיים ברגלים רומז כי רגל מבטל אבילות. **בהר** מה ענין שמיטה אצל הר סיני יש לרמוז למה ששנינו בפ"ק דשביעית עד מתי חורשין בשדה האילן עד עצרת ששביעית מתחלת מזמן מתן תורה שניתנה בסיני בעצרת גם עפ"י שכ' המפרשים שמטעמי שביעית שיעסקו השנה בתורה סמכה להר סיני ללמוד התורה"ק שניתנה מסיני.

במדבר ביוםא כב המונה את ישראל עובר בלאו שנא' לא ימד ולא יספר ויש למצוא לזה רמז בתורה דאי' בפסחים מב' דלאמור הוא לאו ובתוס' שם דוקא היכא דאיכא עשה בלאו הכי וכן בפ' כי תשא כ' בתחילת הפ' לאמר ואיתא שם עשה דזה יתנו על העובר על הפקודים וממילא קאי לאמר על לאו.

נשא את ראש ר"ת שבוע אחריו רגל רמז שעצרת יש לו תשלומין כל שבעה. **אחז"ל** במתן תורה כפה הר כגיגית והדר קיבלוהו ברצון כימי אחשורוש ויש לרמוז בזה למה שאחז"ל שהר תבור נעקר למתן תורה תבור ר"ת תחילתו באונס וסופו ברצון.

ומעלה בו מעל הא דנקט ל' מעילה שלא מצינו רק בהקדש ולא בהדיוט י"ל עפ"י הגמ' קידושין דאסר לה אכ"ע כהקדש ואף דמעילה בהקדש ואשה באונס מותרת לבעלה כבר כ' רמ"א באהע"ז קע"ח דאומר מותר בסוטה אסורה וכן בהקדש במעילה שוגג דאומר מותר מעל כמו ששמעתי בשם הגאון רבי שמשון אהרן מטפליק זצ"ל ראייה לזה מרש"י במס' בבא מציעא נז: בד"ה והלא מעל כסבר שמותר ע"ש. **בהעלתך** והיו לך למקרא העדה י"ל רמז למה שנהגו לפנים להכריז ללכת לבית התפילה כי עדה הוא עשרה כדאי' במגילה כג.

קרח בן יצהר ר"ת יצר הרע המסית למחלוקת וע"י בספר תולדות עד"ז מה שפי' מל' יצה"ר ובזכריה שני בני היצהר העומדים וגר' פירש"י יצה"ר שנהפך לטוב בזכות התורה ע"ש ואמר אא"מ זללה"ה שזה רמז בתיבת יצה"ר ודפח"ח.

בלק בסוטה מב. בשכר מ"ב קרבנות שהקריב בלק זכה ויצא ממנו רות ומכאן למדו שלעולם יעסוק אדם בתומ"צ אפי' של"ש שמתוך שלל"ש בא לשמה וצ"ע דהא בברכות יז. כתבו התוס' דדוקא להתכבד מותר אבל לקנתר אסור ואצל בלק הוה לקנתר וי"ל דהטעם דלקנתר אסור דהוי מצוה הבאה בעבירה וזה גלמוד בירושלמי שבת אלה המצוות אם עשיתן כמותן הרי הן מצוות וזה הפסוק נאמר לישראל עושה חיל, חיל בגימ' מ"ח ע"י מ"ח דברים שהתורה ניקנית, וירד מיעקב ל' מלכות וממשלה מאן מלכי רבנן.

פנחס עולת תמיד תמיד ר"ת תם ד' ימים רמז למ"ש פסחים צו. תמיד טעון ביקור ממום ד' ימים.

מטות זה הדבר י"ל דבנדריים נט. דבתרומה שבאה לידי כהן לא מצי לאיתשולי וכן ביר"ד סי' רנ"ח דבצדקה שבאה לידי גזבר אינו בשאלה ובש"ך חר"מ סי' רנ"ב הטעם דלא אתי דיבור ומבטל מעשה וע"ז אמר זה הדבר כשהוא בגדר דיבור ולא בא לכלל מעשה ישנו בהתרת נדריים.

דברים אלה הדברים אל"ה ר"ת ה"שיבנו א"י בינו ל' תורתך רמז למה שכ' בשם החזו"ן זי"ע דלפני הלימוד יש לחזור בתשובה.

שמע בין אחיכם ר"ת שחרית מנחה ערבית רמז למ"ש לא יכנס אדם לדין עד שיתפלל ובערבית משכחת לה אע"ג דאין דנין בלילה, בהסכמת הצדדין כמ"ש הסמ"ע סימן ה' ודרך רמז יש לומר עד שיתפלל שלא יכשל ח"ו בפסק הדין ויורה אמת לאמיתו.

עקב או יבדיל משה י"ל רמז להבדלה במוצ"ש א"ז אחר ז' יבדיל מש"ה ר"ת מבדיל שבע הבדלות מבדיל שלש הבדלות לפי הגמ' פסחים קד. המוסיף לא יוסיף על שבע והפוחת לא יפחות משלש.

ראה כי ימצא בך אביון, אביון אותיות "איוב נ" רמז למ"ש בבבא בתרא קטז. דרש ר' פנחס בן חמא קשה עניות יותר מחמישים מכות שנאמר באיוב כי ע"ז בחרת מעוני ע"ש.

שופטים ושפטו את העם משפט צדק י"ל דיוק את העם דבאחד מהן עכר'ם באין עליו בעקיפין כדאי' בבבא בתרא קיג. ודוקא בשניהם מישראל ושפטו משפט צדק, גם י"ל ושפטו את העם עפ"י דאי' באבות חרב בא לעולם על עיניו הדין ועיוות הדין, וכשהוא שופט ידע שהוא שופט את כל העם ושופט בצדק.

י"ל בסמיכות הפרשיות עקב ראה שופטים עפ"י שאמרו בגמ' הדיין צריך שיראה כאלו גיהנם פתוח מתחתיו וכשאתה שופט ראה עקב הסוף ותשפוט בצדק.
כי תצא גדילים תעשה לך עפ"י מה שאמרו במנחות תכלת דומה לים גדילים אותיות גוון דומה לים.

וזאת הברכה אשר עשה משה לעיני כל ישראל ר"ת מלבי ע"ד מאן מלכי רבנן.

הרב שמואל אהרן לידר

בני ברק

חידושים על מסכת שבת

שבת ב. יציאת השבת מראות נגעים הסמיכות י"ל לפי ספר יצירה אין למעלה מעונג ואין למטה מנגע ובזוה"ה וירא בפטירת ר"א הגדול בעש"ק אוליף ולר"ע בשיר השירים רי"ו טעמים ובבהרת עזה תלת מאה הלכות פסוקות כד מטא להאי פסוקא סמכוני באשישות וגו' כי חולת אהבה אני וכו' ע"ש שע"י שאין במשך ונתפתה לתענוגי היצר משכא דחויא זוכה להתענג על ה' בחי' משכנ' אחריו נרוצה באהבת השי"ת וכל שיר השירים משל לענין זה כמ"ש הרמב"ם סוף הלכות תשובה. ובדף קל"ב היכא אמרינן דאתי עשה ודחי ל"ת כגון מילה בצרעת א"נ ציצית וכלאים לשון חכמים מרפא מה דנקטו הני תרתי י"ל ע"ד הנ"ל דבטעם המילה כ' הרמב"ם להתיש כח המתאוה וכמו שקבעו בברכות המילה להציל ידידות שארנו משחת להתענג על ה' ית"ש. וכן בכלאים דאסור כלאי בגדים הנאת חמום אסרה תורה וזלע"ו מצות ציצית המצלת מעריות וחימום איסור כמעשה דמנחות שטפחו לו ציציותיו על פניו ומביאה לידי זכירה ועשי' ביראה ואהבת ה' בחימום דקדושה וציצית מל' הצתה ופתיל מל' פתילה לציית למצוותיו ית' בהדלקה עושה מצוה ברשפי אש ובסדר הדורות טעם שנקרא נתן דצויתא שיצא אש מציציותיו וי"ל הטעם ע"ד דכ' הבאמ"ה בהא שהיה בר דלוק על ראשו על שהפך נורא דיצרא דעריות לרשפי אש שלהבת י"ה.

י"א. ל"ש אלא כגון רשב"י וחביריו וכ' התוס' דהא דאמרינן כי מטי עידן צלוי הווי מצלי היינו ק"ש ולכאורה צ"ע דקרי לק"ש צלותא ואפ"ל לפמ"ש בשר"ע הרב דרק לתפלה לא הפסיקו אבל לברכות ק"ש הפסיקו ובם נמצא בקשה ותפלה ומ"ש התוס' ק"ש כולל ק"ש וברכותיה' וזה בכלל תורה. כדאמר בירושלמי כל המקיים שבע ביום הללתיך כאלו קיים והגית בו יומם ולילה.

י"א. אצולי טנוף לא קחשיב דתנן הכופה קערה מי דמי התם לא קבעי להנהו משקין וכו' וי"ל דהא ש"י התוס' והרא"ש וש"פ מלבד הערוך דפסיק ריש"י דלא ניחא לי' אסור. וא"כ נהי דלא קבעי להנך משקין אבל זה פסיק ריש"י דהקערה תודת. וצ"ל דבהכשר דילפינן יותן דומיא דיתן ובעינן דניחא לי' לא שייך טעמא דפסיק ריש"י להכשיר.

י"ב. ברש"י ד"ה שירד והך הוצאה נמי אתחשבה לקבולי בהאי כיס האי זיבה אע"ג דזיבה לא ניחא לי'. ומשמע שעל הזיבה שמוציא פטור ולא מחייב אלא אהוצא כיס. ולכאורה הא בעירובין פ. ס"ל לר"י דלא יהלך ברוקו ד"א ברה"ר והא רוק מאוס דלא ניחא לי', ואולי זה טעם חכמים דחולקין והא מיירי אליבא דר"מ בר פלוגתי' דר"י.

גגית בר חבית וקדירה אפקורי מפקר להו ופירש"י א"א שלא תצטמק, ולכאורה הא צמוק לכ"ע לא הווי אלא מדרבנן, ובדרבנן לא גזרו ב"ש ובספר בית ישראל להס"ק מקונוץ עמד בזה והוכיח מכאן דרש"י סובר כש"י רי"ו המובא בשר"ע סי' שי"ח דבדבר שיש בו רוטב שייך בשול, ומשמע דיש בשול דאורייתא על הצמוק ע"ש ויעוי' באגלי טל מ' אופה שהאריך ליישב דברי רש"י.

י"א. כשהיינו עוסקין בעיבור השנה ביבנה לא היינו מפסיקין לא לק"ש ולא לתפלה וכ' התוס' כדי שלא יתקלקלו המועדות, ואפ"ל לפי"ד הירושלמי עה"פ לא"ל גומר עלי שבתולה בת ג' שנים אין בתולי' חוזרים נמלכו לעברה בתולי' חוזרין, היינו שהטבע משועבד להתוה"ק. ובוה פ"י בשר"ת חת"ס דברי התוס' בר"ה טו. בד"ה

חדשים דאע"ג שבישול הפירות הולך אחר החמה וכו' ישראלים מונין ללבנה. ונמצא דמצות עבור השנה הוא גם במצות עול מלכות שמים המורה אשר לו הכח והממשלה בעליונים ובתחתונים לעשות בהם כרצונו, וכל הטבע ועתי השנה משועבד לעם קדשו כאשר יורו חכמי ישראל, וכמו שמפרשים קבעת עתים לתורה שהעת משועבד לתורה. **הזהיר** בנר ה' בנים ת"ח ובזוה"ק דע"י ההדלקה בשמחה וברעותא דלבא תזכה לבנין קדושין בוצינא דעלמא באורייתא ובדחלתא שבשניהם מעוררים חסדי

ה' שזכנו באור תורתו ע"י נר שבת שבו נתנה תורה וכן ע"י נר חנוכה שהצילנו מהיונים שרצו להשכיח התורה, ובכלל ההודאה על כל מאורות התורה והיראה בכל דור ודור, ועי"ז ממשיך גם נר מצוה ואור תורה לדורותיו. מצות נר חנוכה איש וביתו ע"י פנ"י שהקשה מדוע לא יהיה חובת גברא כשאר המצוות ע"ש, ואפ"ל דהיונים רצו להשכיח התורה ופרסומי ניסא שע"י רחמיו הרבים בימים ההם נמשך גם לזמן הזה כמ"ש חז"ל כל המלמד לבנו תורה כאלו למדו לו ולבנו ולב"ב על סוף כל הדורות ומזה דגם ניסא דקיום התורה והמצוה מאז נמשך לעתיד וכל מציאות בית ישראל, הוא מהניסים בימים ההם. וע"כ על כל בעל הבית לפרסם הנס בנר מצוה שע"י גילה הקב"ה חבתו לישראל, ועדות היא לבאי עולם שהשכינה שורה בישראל וע"י המזוזה המפרסם האלוקות ואשר השי"ת הוא בעל הבית היפוך היונים שאמרו כתבו לכם על קרן השור שאין לכם חלק באלקי ישראל וע"י ההודאה לה' כי טוב האור כי טוב זה התורה, ממשיך כי לעולם חסדו בבנים ת"ה מאורי ישראל.

כ"ב: סוכה כהלכתה ועטרה וכו' אסור להסתפק מהן והמשנה ברורה בהל' סוכה תמה מ"ט אמרינן בני סוכה איתקצאי ביה"ש איתקצאי לכולי יומא, והא קדושת הסוכה לא חל כ"א בנכנס בה ישראל כמבואר בשו"ע, ובין השמשות נמצא בביהכ"נ וא"ל ע"ד דאיתא בברכות עשרה קדמא שכינתא ואיתא וה"נ ידוע דתיכף אחר בואו מביהכ"נ יכנס לסוכה וקדמא קדושת השכינה. אימא המסככת על בני' כמבואר בזוה"ק על תפלת ופרוס סוכת שלומך וחל על הסוכה.

אבוהון דכולהו דם י"ל ע"ד המובא מהרמב"ם שע"י מאכלות אסורות מזיק לאמונה ע"י עבירות הדמים ס"ל ואבוהון דכולהו המקור והשורש שלא יהיו מצות בזיות עליו, הוא הדם על טהרת הקודש.

בתוד"ה ואור"ת דשתי שקיעות הן ע"ש והנהגים להוסיף לפיר"ת במש"ק מחכים עד ארבע מילין מתחלת השקיעה ע"ב מינוטין מנין חס"ד ולפמ"ש הסדש"ש הרי כל ענין תוספת שבת הוא אהבת חסד שאנו מוסיפין משלנו לש"ק ואיזהו חסיד המתחסד עם קונו.

דביתהו דר"י הוה מאחריה וכו' ע"ש בשו"ע הרב סי' רס"א כ' דגם אנשי מעשה המחמירים ופורשים ממלאכה שעה ורביע קודם תחלת השקיעה אבל הנר ידליקו שעה ורביע קודם צה"כ ובמשמרת שלום תמה דמכיון דקבל עליו תוספת שבת איך ידליק הנר ואפ"ל כוונתו לפמ"ש הר"ן בדביתהו דר"י דהוות מאחריה וז"ל הוה ס"ל שא"צ להדלקת הנר תוספת לפי שלא נתנה תורה תוספת אלא למלאכות של חול אבל הדלקת הנר מלאכה של קדש היא לצורך שבת ותחלת שביתה וכו', וא"ל ר"י דאפ"ה צריכה תוספת עכ"ל. ולפ"ז אפשר דגם אליבא דהלכתא אע"ג שעל תוספת שבת שקבלו לענין המלאכות של חול אבל לענין הדלקת נר שבת לא חל עדיין אסור התוספת עד שמדליקו בזמנו מאז נעשה תוספת גמור לכל המלאכות.

ויתכן דדביתהו דרב יוסף דהוה מאחריה דלשיטת בעלה רב יוסף גם אחר שתשקע החמה כ"ז שפני מזרח מאדימין יום לקמן דף לד. ואם נחשוב המיל ח"י רגעים ובין השמשות לרבה תלתא רבעי מיל ולרב יוסף תרי תילתא ואיכא ביניהו פלגא דדנקו נמצא דלרב יוסף רגע וחצי משתשקע החמה חשיב יום, ולפ"ז י"ל דגם דביתהו דר"י קיימת תוספת בהדליקה תיכף אחר השקיעה דעדיין יום רגע וחצי כנ"ל וא"ל רב יוסף

תניא לא ימיש עמוד הענן יומם ועמוד האש לילה, מלמד שעמוד ענן משלים לעמוד האש ועמוד האש משלים לעמוד ענן, ופירש"י שהיה עמוד האש בא קודם שישקע עמוד הענן והיינו שתדליק לפני השקיעה.

בסי' רס"ג יש מהאחרונים שסוברין דאם אחרה להדליק עד ביהש"מ תאמר לנכרי להדליק והיא תברך וכן שי' הגרש"ז ויש שתמהו הא אין שליחות לעכו"ם. וי"ל עפ"י דהקשה הנמוקי' לר"י דס"ל אשו משום חציו נמצא דמדליק בשבת ותי' דהכל חשבינן כהובער אז והכל מתייחס אחר שעת ההדלקה ע"ש. ותמהו האחרונים הא המצוה והברכה ע"מ שדולק בשבת ונראה דעיקר מצות הדלקת נר שבת היא ככל מצות היום והי' ביום השישי והכינו ובמצוה זו מסיים מצות ההכנה מע"ש לשבת שיהי' אור בשבת וההדלקה היא ההשתדלות וההכשר להמצוה שיתקיים מצות עונג שבת בשבת אע"ג שלענין תורת הבערת האש אזלינן בתר מעיקרא, אבל זה המצוה שישתדל מע"ש בהבערת האש שיהי' מציאות האור והעונג בש"ק ולפ"ז גם כשמדלקת ע"י נכרי מקיימת מצות ההשתדלות ע"י ציווי' ויכולה לברך.

כ"ה. כן היה מנהגו של ר' יהודה בר אילעי ע"ש מביאין לו עריבה מלאה חמין וכו' ודומה למלאך ה' צבאר' ובתענית איתא עליו שבעט' ב' הי' יושב בין תנור לכירים ודומה כמתו מוטל לפניו, וזה ע"ד שפי' בשער התפלה אוהבי ה' המחכים בבנין אריאל ביום הש"ק שישו ושמחו שביום ש"ק אז עליית השכינה וע"ד כל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בשמחתה ובכתובות אמרו עליו על ריב"ע שהי' נוטל בד של הדס ומרקד לפני הכלה ואומר כלה נאה וחסודה והי' נתלהב לשבת כלה מלכתא בחמימות העריבות.

ל. בחוש באולגני כ', החת"ס שחשב שתולשין פירות מהאילנות ובירושלמי שאז היה עצרת שחל להיות בשבת ובעצרת על פירות האילן שאז כבר הגיע מלכות שלמה פרי צדיק עץ חיים ובזוה"ק דעצרת הוא גופא דאילנא.

ל"א. אר"ל מ"ד והיה אמונת עתיך ודעת זה סדר טהרות בס"י דדעת מל' התקשרות ואהבה והוא המדה ששית יסוד טהרתן של ישראל, ובהקדמת הרמב"ם לס' טהרות כ' כי לפרש סדר זה צריך התעוררות בלילות והשתוקקות ע"ש. והוא יסוד התשוקה מדת יוסף הצדיק כמאה"כ נפשי אויתך בלילה, והחסיד בחר'ה לא יישן כ"א על יצועי אהבתו ולא יעור כ"א במתיקות זכרו.

ואפ"ה יראת ה' היא אוצרו עי' פרש"י וי"ל דכל השבח למי שלמד כל הסדרים והאציר כל הטוב שהסיבה לכל זה הוא יראת ה' לדעת להבין דברי אלקים חיים, וכלשון הרמב"ם בפירוש המשנה בס' המצות אומר השם יתעלה אמרו יתברך ויתעלה וכתפלת דהע"ה הקם לעבדך אמרתך אשר ליראתך.

כירה בתוד"ה לא יתן תמהו אפירש"י דטעמא משום תוספת הכל דאפי' בגרופה וקטומה מוספת הבל ועוד חנניא שרי להשהות ושיטת רש"י ברורה לפי"מ שביאר הר"ן שי' רש"י דכל היכא שהקדירה גוגעת בגחלים מיקרי הטמנה ולכך בעבד היכירא שגרף וקטם תו לא מטמין בדבר המוסיף הבל. כיון דאין הקדירה גוגעת בגחלים וחנוניא ס"ל דהא דאין טומנין בדבר המוסיף הבל הוא דדוקא בלא הגיע למב"ד אבל הגיע למב"ד תו לא חיישינן שמא יחתה.

ובדף לו. בתוד"ה אא"ב אור"י דבחנם דחק רש"י לפרש כן וכו' בפני יהושע ובבית ישראל להס"ק מקאזניץ זי"ע לתרץ שיטת רש"י דודאי לפי דמיירי בשהיה וסיפא לחוד מיירי בחזרה א"כ סתם חזרה מיירי בשבת כמ"ש רש"י במתני' וא"כ כיון דמיירי בשבת ובשבת אסור הטמנה אף בדבר שאינו מוסיף הבל וא"כ שפיר מחלק בין גבה לתוכה דתוכה הווי' הטמנה ממש אבל לפי מה דמוקמינן מתני' להחזיר ודאי האי חזרה מיירי מבע"י כיון דתני עד שיגרף כמ"ש תוס' לעיל וא"כ כיון דמיירי מבע"י ומבע"י מותר אף הטמנה בדבר שאינו מוסיף הבל וא"כ מאי חלוק בין תוכו לגבה דהא

רש"י סבר דאינו מוסיף הבל בגרופ להכי כתב רש"י דקאי אשה' עכ"ל הבית ישראל וכ"כ הפנ"י בגמרא.

ובהאיבעיא מהו לסמוך י"ל דתליא אי צריך מעשה היכר וכאן לא עשה מעשה או דהדופן המפסיק חשוב כגרופ אע"ג דהווי ממילא ואפשר דחשוב היכירא במעשה הנחת הקדירה ובמקום שאין דרך בשול בכך כגון ע"ג קדירה. קיי"ל בסי' ש"ח דכל היכא דאין בו משום ביטול כגון בדבר יבש אין בו משום הושבה לכתחילה בשבת.

וכי אית בי' בישראל אי קבעי לי' לאורחין מצטמק ורע לו ואם הזמין אורחין ואח"כ לא באו לכאורה הווי כעין קטמה והובערה. דמעשה השהי' הי' באיסור יש להסתפק אי שייך בזה אתקצאי ביהש"מ מחמת איסור שהי' איתקצאי לכולי יומא אע"ג שעם בא האורחין הוא בכלל מצטמק ורע לו שמותר בו השהי' ואולי שייך זה לברירה דבדרבנן יש ברירה וכמנחות כד. פלגי אי אזלינן בתר מחשבתו או בתר מעשיו בנתכין במצודה לדגים והעלה תינוק ודגים וכן אולי לכבוד אורחים התירו וצ"ע. אי שייך כאן הואיל ומיקלעי לי' אורחים חזו לי'.

ל"ה. קומקום של חמין מדיוטא התחתונה לדיוטא העליונה ע"ד דאיתא בס"י דענין עונג שבת הוא תשובה מאהבה שמעלה את אש החמדה והזירו והדביקה והתשוקה והחפיצה והעונג מרע לטוב באהבת הש"ת.

פינן ממיחם למיחם מהו פירש"י מי הווי כמטמין לכתחילה ואסור להחזירן לכירה או לא ויל"פ על ב' אופנים או משום דמיחם השני לא הי' בתחילת השבת והווי כמעשה חדש ובשבת לא הותר אלא חזרה או דחשיב כהניח על גבי קרקע וכן פי' הר"ן. והרמ"א כתב דנהגו להקל כל שלא הצטנן לגמרי בהלכות כירה סי' רנ"ג ובהלכות ביטול סי' ש"ה דבנצטנן לגמרי בדבר לה חשיב בשול מחדש ואפי' בדבר יבש חשיב משיב לכתחילה כמ"ש המג"א ע"ש וטעם לא נצטנן לגמרי כ' האגלי טל בשם מנחת כהן דזה חשוב כמו מאכל בן דרוסאי דאין בו עוד משום בשול דאורייתא ובשל סופרים הולכין אחר המיקל דאין בשול אחר ביטול ע"ש.

מ"א: בתוד"ה מיחם מבואר מדבריהם החילוק בין דבר שאינו מתכוין למלאכה שא"צ לגופה דברוצה בכיבוי הגחלים ונתבער זה נקרא דשא"מ דההבערה הוא הפוך כונתו והיכא דחותה להתחמם נקרא משאצל"ג דאין ההבערה היפוך כוונתו.

מ"ג. דמגו דאתקצאי ביהש"מ איתקצאי כולי יומא וכן מצינו דקונין שביתה ביהש"מ דאז נכנס השבת ומוקצה אסמכתא מוהי' ביום הששי והכיגו ולכך אם בזמן כניסת השבת היה מוכן הרי הוא מוכן לכל המעל"ע וכן מצות אל יצא איש ממקומו ביום השביעי קבע מקומו בכניסת יום השביעי.

נ"ט. הואיל וראוי להקישו וכעין סברא זו בברכות בבא מלחם גדול ובעירובין בשיירי עירוב ובביצה לענין ע"ת שייר כל שהוא סומך עליו לשבת ובתוס' ב"מ החילוק בין בהמת ארנונא לנכסי צ"ב ולענין יום או יומיים בב"ב ובתנור תחלתו ושייריו בכלים ולענין טומאת אוכלין לאחותי ולאפוקי ובגט"ז לענין שיירי טהרה וכן לענין חזרה בשבת בלא נצטנן לגמרי שביאר האגלי טל שעדיין לא הופקע מחמימות ובדברי חיים בשם מורו זי"ע שעי' רשם שנשאר באדם מהקדושה יוכל לחזור לקומה שלמה.

ע"ג. אבות מלאכות ארבעים חסר אחת ובתוד"ה העושה שני בתי גירין צריך לפרש למה פירש כאן ובאורג ובפוצע ובתופר וכותב שיעור טפי מבשאר ובחדושי הקדושת לוי זי"ע על משניות תירץ דהתנא לא פי' אלא באלו שא"א כלל החיוב אלא בעושה כל השעור במקום א' דאם עושה בית גיר בבגד אחד ובית גיר בבגד אחר כל חד לא כלום הוא וכן באורג שני חוטין בשני בגדים וכן בכותב שני אותיות בשני ספרים וכן בתופר שני תפירות בשני בגדים כל אלו אין מצטרפין משא"כ שאר מלאכות כגון מוציא דשעורו כגרוגרת או אופה והדומה להם מצטרף אם מוציא חצי גרוגרת כאן

וחצי גרוגרת במק"א או אופה חצי גרוגרת בתנור זה וחצי גרוגרת בתנור אחר וע"כ לא נקט התנא בהם שעור כלל דאפי' פחות מכשיעור יוכל לבא לידי חיוב אם יעשה במק"א בחצי שיעור השני כג"ל עכ"ל ומ"ש במוציא חצי גרוגרת כאן וחצי במק"א דחייב בדף פ. סבר ר"י דבשני רשויות פטור כ"פ הרמב"ם בפ"ח ונראה כוונתו דא"צ מק"א ובמלאכת מעמר העלה באגלי טל שאם מעמר כחצי גרוגרת בפ"ע וכחצי גרוגרת בפ"ע אין מצטרפין וצ"ע ובמגן אבות תי' על קר' התוס' דבכל הנהו דפרט התנא שיעוריהו כגון בכותב אם כתב אות אחת לא הווי חצי שיעור כ"א חצי מלאכה וכן באורג ותופר וגם לפ"ז צ"ע במעמר לפ"ד האגלי טל.

ע"ג: אמר רבא האי מאן דכנף מילחא ממלחתא חייב משום מעמר אביי אמר אין עימור אלא בגידולי קרקע והרב בשו"ע ש"מ הט"ו כ' המעמר הוא מאבות מלאכות שהי' במשכן וכו' ואין עימור אלא בג"ק וכו' וי"א שהמדבק פירות עד שנעשו גוף א' חייב משום מעמר אפי' שלא במקום גידולם כגון המקבץ דבילה ועשה ממנו עיגול או שנקב תאנים והכניס החבל בהם עד שנתקבצו ונעשו גוף אחד ה"ז תולדת מעמר וחייב וכו' עכ"ל וכ' האג"ט איך יהא תולדה חמור מן העיקר ואולי אפ"ל כמו דמצינו בחופר דהוא מעשה מלאכה א' ומתחזק במקומות דבשדה חייב משום חורש ובבית משום בונה ה"נ איכא תרי גווגי מעמר שבשדה אע"פ שלא עשאו גוף אחד אלא שמאספו ומעמר דחבל שעושהו גוף אחד הוא כעין בונה כמ"ש הרמב"ם בפ"ז במגבן (שמדבק חלק אל חלק). שכל המקבץ חלק אל חלק ודבק הכל עד שיעשו גוף אחד ה"ז דומה לבנין עכ"ל וזה שייך אפי' שלא במקום גדולו לפי מה שביאר האגלי טל שם דכל היכא דבמלאכתו בא לסלק חסרון ובאבני נזר סי' קי"א ביאר כוונתו דענין המלאכות שבגידולי קרקע משום שנתקללה האדמה בחטא עץ הדעת ועי"ז צריכין לכמה מלאכות לברר הפסולת וכו' ולעתיד שיתוקן חטא עץ הדעת עתידה אר"י שתוציא גלוסקאות וכו' ואפי' למ"ד אין עימור אלא בגידול' ק היינו שזה ג"כ מחסרון האדם שתצמח התבואה שבולת שבולת ויצטרך לעמרן מ"מ כ"ז אינו אלא במלאכות שהם לסלק חסרון דישה חסרון המוץ שמקיפם עימור חסרון הפיזור ע"ש. ולפ"ז כ"ז שייך במלאכות העימור שבשדה שבא לסלק חסרון הפיזור ולהכי דווקא בגידול' ק ובמקום גידולו ששם הי' סבת הפזור חשוב העימור מלאכה אבל במקבץ ונעשה גוף אחד הוא כעין מגבן ובונה, ואין סיבת המלאכה מקום גדול.

ע"ד: בתוד"ה מהו דתימא ה"פ וכו' קמ"ל דנהי דלשרורי מנא וכו' בשול יש בו וכו' ע"ש והא דלא גזרו בבשולי עכ"ר"ם. גם בלשרורו מנא במכוך דהא הווי פסיק ריש' צ"ל דכל הטעם שגזרו הוא משום קירוב דעת וחתנות וזה שייך דוקא אם עושה הבשול בכונה וכה"ג מצאנו דפסיק ריש' לא משוו שליחות כמ"ש הרב בשו"ע סי' רנ"ג באומר לנכרי להסיר הקדירה מהגחלים שסביבותיו אע"ג דהתבערה והכיבורי פסי"ר מ"מ הישראל לא שלחו כ"א לעשות דבר המותר אף שמאליו נעשה האיסור לא נעשה בשליחות הישראל.

ע"ה. בתוד"ה טפי הקשו על רש"י דפי' דמודה ר"ש בפסי"ר היינו דלא איכפת לי' ממזד זרדין בארעא דחברי' דלא איכפת לי' ואפ"ה פטור לר"ש ואפ"ל דהא מיירי שאינו אוהבו כמו שפי' שם בתוס' וא"כ כיון שמזד שלא ברשות ויצר לב אדם רע מגעוריו מסתמא לא ניחא לי' כשעוסק בעבירה של חלול שבת וגזל.

פ"ח. בשעה שהקדימו ישראל נעשה לנשמע יצתה ב"ק וכו' גבורי כח עושי והדר לשמוע עי"ש ובזוה"ק בהר דשמיעה בהאי שמטה תליא ע"ז וכן דרשו במד"ר פסוק גבורי כח על שומרי שביעית ואפ"ל שע"י נעשה קבלת עול מלכות שמים כשור לעול וכחמור למשאווי בשמחה זוכה אח"כ לונשמע להשיג טוב טעם נועם ה' וכן במצות השמטה ע"י המעשה בשבייתה והפקר וקדושת שביעית זוכה לשמיעה להשיג ולהכיר כי לה' הארץ ומלואה ורב טוב הצפון בארץ חמדה חיי נשמות וכן בתפילין של

יד שהוא לשעבד התאוות ומחשבות לבנו להבורא ית' קודם לשל ראש שבמוח בחי' נשמע. וע"ד שאחז"ל כל שמעשיו מרובין מחכמתו חכמתו מתקיימת.

פ"ט. חמודה גנוזה פי' הזקן הרה"ק ר"מ מנשכיו זי"ע שהחמדה להשי"ת גנוז בתוה"ק וכאשר יעסוק בה כראוי ימצאנה בלבו ונפשו וכל אבריו.

ק"ז. למה זה דומה לנועל את ביתו ונמצא צבי שמור בתוכו וכעין זה לעיל מח. התם אוקמי קא מוקים הכא אולידי קמוליד וכן לקמן קנ"א: קושרין את הלחי לא שיעלה אלא שלא יוסיף וכן קורה שנשברה סומכין אותה בספסל וכו' לא שתעלה אלא שלא תוסיף וכן בירושלמי פ"ו דשבת ונפסק בטוש"ע אר"ח שכ"ח סעי' כ"ד וכ"ז בהל' רפואה שאינו אלא כמשמרה. ובב"מ פליגי אי משמר כעושה מעשה דמי לענין אכילת פועל ומשמר בפרה מטמא בגדים. ולענין שביעית במלאכות דרבנן לאברויי אסור לקיומו שרי.

ולענין הויתו בטהרה כי התוי"ט במקואות ספ"ה דמעמיד בדבר המק"ט שלא יהיו זוחלין כשר ולכך גודר כלים וטובל בהן והקשה בכוכב מיעקב מדוע בפירס עלי' סדין מפני הנשר פסולה שהסדין גורם שיהא צלחה מרובה ע"י שלא ישרו העלין והא זה אוקמי קמוקים ואולי י"ל כיון דמונח מלמעלה כדרך סכך ומטרת הנחתו הוא גם לשמור על צל הסוכה שלא יפחת ע"י הנשר שם סכך עליה.

והטור בחור"מ פי' כל הדין דין אמת לאמתו כאלו נעשה שותף להקב"ה במ"ב ע"י שמקיים העולם וכן פי' האוה"ח טעם שאחז"ל בשבת קכ. אמר רב המנונא כל המתפלל בע"ש ואומר ויכולו כאלו נעשה שותף להקב"ה במ"ב דע"י שמירת ש"ק מקיים העולם.

חד למעט זה עוקר וזה מניח וחד למעוטי יחיד שעשאה בהוראת ב"ד אפ"ל שייכות שני המיעוטים דכיון דכל מעשי בני"י הוא בהסכמת עיני העדה כמאה"כ ועשית ככל אשר יורוך חשיב כשנים שעשאה הב"ד בהוראתם והאיש במעשה.

קכ"א: אריב"ל כל המזיקין נהרגין בשבת לפמ"ש הט"ז ריש הלכות שבת שהשומר שבת כהלכתו מוחלין לו גם על כריתות ומיתות ב"ד ומכלה ומשכית כל המקטרגין והמזיקין.

קכ"ב. בתוד"ה ואם בשביל הנ"מ בכיכוי וכו' אבל הכא שגוף ישראל נהנה במעשה של נכרי לא אמרינן אדעתיי דנפשי' וכו' וכן קי"ל בקבילת עכר'ם בביתו מותר בקצץ דעכר'ם אדעתא דנפשי' קעביד אבל בהדליק נר בשביל ישראל דגוף הישראל נהנה אסור אפי' בקצץ וצריך טעם מ"ש ואפ"ל דענין עכר'ם שעשה מלאכה בשביל ישראל דאסור אע"ג דהישראל לא אמר לו מכיון דהוא זכות לישראל וזכי' מטעם שליחות ולחומרא יש שליחות לעכר'ם משא"כ בקצץ דמשלם לו לא חשיב זכות אבל בגוף הישראל נהנה גם בכה"ג חשיב זכות כמו בעירובין פ"א: בשזוכה לו ע"י אחר בד' פרקים אלו זכות הוא לו פירש"י להוציא מעות ולקנות בשר שהכל דרכן בכך וכן נפסק שה"ה לצורך יין לקדוש, ונר ביתו עדיף מקדוש היום ולהכי חשיב עכר'ם בשלוחות מדרבנן וכנפסק בשר'ע רע"ו שגם לצורך סעודת שבת אסור אמירה לעכר'ם ובאמרי בינה העיר ממעשה דר"ג וזקנים בכבש שודאי לא היתה עליהם כ"א למצוה וכבוד שבת ואפ"ה דוקא מפני שנעשה לצורך עכר'ם שרי.

אמר רב חסדא אמר מר עוקבא כל המתפלל בע"ש ואומר ויכולו שני מה"ש וכו' מניחין ידיהן על ראשו ואומרים לו וסר עונך וחטאתך תכופר לעיל בו: אר"י ומנו עוקבן בר נחמי' ריש גלותא והיינו נתן דציציתא ובתוס' אר"ת דאמר במדרש שהי' נר דולק על ראשו ובסנהדרין לא לדזיו ל"י כבר בתי' יע"ש פירש"י וענין הנר הדולק כ' הבאר מים חיים שזה רומז על אש הזירור והחמדה שהפך מרע לטוב ומובא בשבת בגימטריא מרע עשה טוב שהוא בחי' תשובה מאהבה וע"כ אמר המתפלל בער"כ שבת ואומר ויכולו שנכספה וגם כלתה נפשה לחצרות ה' לנעימות עריבות

ידידות חבת הקדש שבת כלה מלכתא בחי' נפשי חולת אהבתך אז וסר עונך כי הכל
נהפך לזכיות וכל המקטרגים נהפכין למליצין וסנגורין המניחין ידיהם על ראשו
ואומרים וסר עונך וחטאתך תכופר.

הלוכך תהא בנחת הלכתא רבתא לשבתא.

(א) **החורש** לא ישפשף ברגליו רוק שע"ג קרקע משום משוה גומות (סי' שט"ז הי"א)
כיבוד הבית בבגד או מטלית או כנף האוז הקלים אם רוצה לכבד בהם
היטב את כל העפרוריות הנמצאות בארץ שאסור (סי' של"ז במ"ב).

(ב) **הקוצר** ורץ ברגלים חוטא שלא ירוץ ע"ג עשבים גדולים (של"ו ס"ב במ"ב
ובבה"ל).

(ג) **הדש** כסוחט תולדה דדש ובפירות הנסחטין דרך אכילתן או קלופן שייך זהירות
בנחת.

(ד) **הלש** גיבול באופן המותר בשבת בנחת שלא יטרף בכח (סי' שכ"א ובמב).
(ה) **הגוזז** ובפתילה למי שהוא עצור ישים אותה בשינוי שיאחזנה בב' אצבעותיו
יניחנה בנחת שלא יבא עי"ז לידי השרת נימין (שכ"ט סמ"ט ובמ"כ).

(ו) **המלבן** בנשפך משקין על המפה יזהר שלא יגררם בכח שלא יבא לידי סחיטה
והטובל בשבת יזהר שלא יסחט שערו (סי' שכ' סח"י במ"כ) ויש להיזהר
בטובל בנגוב בנחת ובלבישת הכובע העליון בנחת.

(ז) **הקורע** מי שנסתבכו בגדיו בקוצים מפרישן בצנעה ומתמהמה כדי שלא יקרע
(הרמב"ם הל"ש פכ"ב).

(ח) **השוחרט** נמלים ושאר שקצים ורמשים אפי' דרך הלוכו אסור לדרסן (שט"ז הי"י
במ"ב).

(ט) **הממחק** אין מגרדין מנעל בסכין או בצפורן ובברזל שלפני ביהכ"ג ובנחת אין
להחמיר (ש"ב ס"ו במ"ב).

(י) **הבונה** במטה של פרקים ובכוס של פרקים בדרכו להיות רפוי מותר ובלבד שלא
יהדק (שי"ג ס"ו).

(יא) **המכבה** והמבעיר בפתיחת הדלת בנחת לאט שלא יגרם הדלת לרוח שיבא
וטלטול השלחן שעליו גר בנחת (רע"ז ובמ"ב ע"ש). ובאופן דלא
איתקצאי. ובמסיר הקדירה מע"ג הגחלים בדליכא עכ"ר יזהר שיקחנו משם בנחת
(רנ"ג ס"א) ובמי שהחשיך בשלופי רב"רבי פורקן בנחת (סי' רס"ו).

ולעולם ירוץ אדם לדבר מצוה ואפי' בשבת וכן בבא מן הדרך ואין יכול לתת כיסו
לנכרי ולהוליך פחות פחות מד"א וכן בהיה חבילתו מונחת על כתיפיו רץ
תחתיו דוקא רץ (שבת קנג).

בשבת ניתנה תורה לפמ"ש הסדש"ש שע"י שהרגישו ישראל אור גועם קדושת שבת
במרה קבלו התורה באהבה וכמו שהשבת סוף מעשה במחשבה תחילה כדאמר
במ"ר ויכל מה היה העולם חסר כלה כן בקבלת התורה ויהי ערב ויהיה בקר יום הששי
ששי בסיון שאז נתבסס העולם כמאה"כ אנכי תכנתי עמודי סלה.

וכן כשאמרה תורה כשישראל נכנסין לארץ זה פונה לכרמו וזה לזיתו ואני מה תהא
עלי אמר לה הקב"ה זווג אני מזווג לך ושבת שמו שאז ישראל פנויין ועוסקין
בתורה.

בפרק כל כתבי ארשב"י אלמלי שמרו ישראל שני שבתות כהלכתן מיד נגאלים וי"ל
רמז בפסוק ובא לציון גואל ר"ת וגל מספר לט כמ"ש התוס' בפסחים קי"ז:
בתוד"ה למען בפר"ק בא"ת ב"ש וג"ל שהם מלאכות ארבעים חסר אחת וכשנגאלו
ממצרים הזהירם על השבת לשבות מאותם ט"ל מלאכות שע"י השמירה מל"ט מלאכות
יזכו לגאולה בב"א.

אר"א מגין שהדיבור כמעשה שנא' בדבר ה' שמים נעשו בשל"ה הק' פי' שמלמד על שמירת ש"ק בדיבור דהא השי"ת שבת בדיבור ע"ש ובמלא הרועים ובנחמיה י"ג ויהי כאשר צללו שערי ירושלים לפני השבת וגר' ואומרה ללויים אשר יהיו מטהרים ובאים שומרים השערים לקדש את יום השבת וגר' והגריעב"ץ בפי' על מעמדות תמה מה זה ענין לקדש את יוה"ש ע"ש ולפי"ד השל"ה י"ל דבא לעורר שלומי אמוני ישראל לטהר ולקדש עצמם לקראת ש"ק ולשמור השערים הפה וכל החושים כראוי לכבוד ש"ק ועי"ז יושפע גם קדושת ש"ק גם בקרב ההמון העם וכידוע מהבעש"ט זי"ע כל שאפשר למחות מל' ומחה שיתפשט קדושת ש"ק ומהתולדות זי"ע שיזהר שלא יסיח דעתו מש"ק דשבת אות' שמא דקוב"ה ופי' בזה פסוק אל יצא איש ממקומו ע"ש.

קל"ב היכא דאמרינן דאתי עשה ודחו ל"ת כגון מלה בצרעת א"נ ציצית וכלאים לשון חכמים ברכה מרפא מאי דנקטו הני תרתי י"ל לפי המבואר בס"י אין למעלה מעונג ואין למטה מנגע ונגעים נמשך מתענוגים רעים ג"ע ולה"ר וכו' ובטעם המילה כ' הרמב"ם להתיש הכח המתאוה ומה שע"י ערלה נמשך תאוות ותענוגים גרועים הגורמים נגעים וצרעת ממשכא דחויא ע"י המילה מגביה העונג להתענג על ה'.
וכן בכלאים בציצית דאיסור כלאי בגדים הנאת חימום אסרה תורה. ושעטנז אותיות שטן ע"ז חימום דקליפה ר"ל וזלע"ז מצוות ציצית המצלת מעריות וחימום האסור כמעשה דמנחות שטפחו לו ציציות על פניו ומביאה לידי זכירה ועשי' ביראת ואהבת ה' בחימום דקדושה.

קמ"ב: אי לאו דאדם חשוב אנא וכו' וכן לקמן קמג. שמואל מטלטל להו אגב ריפתא כ' התוס' מטעם אדם חשוב וכו' כ' הרא"ש טעם הרי"ף שהביא זה אע"ג דקיי"ל כר"ש דאדם חשוב מיבעי לאחמורי ע"ש וי"ל הטעם דמצות והי' ביום הששי והכיננו מלבד פשוטו להכין הכל מבע"י ומכאן סמכו לאיסור מוקצת. כולל ג"כ הכנת הגברא שיכין א"ע לקראת שבת כלה מלכתא כמאה"כ הכון לקראת א' ישראל וכמ"ש בס"י ובסדש"ש ובתחומין הבהמה והכלים כרגלי הבעלים דקדושת שבת נמשכת על כל אשר לו ובאדם חשוב דהכנת הגברא שלו הוא יותר מסתם אינשי כן הכנת החפצא שלו צריך להיות ביתר הכנה מסתם אינשי.

קמ"ה. ארחב"א א"ר דבר תורה אינו חייב אלא על זיתים וענבים בלבד ענין חילוקי זיתים וענבים בסחיטתן משאר פירות מצינו לענין שבת לענין ברכה דבשאר מי פירות מברך שהכל דזיעא בעלמא הוא ועל זיתים בפה"ע ע"י אינגרון ועל יין בפה"ג וכן לענין חיוב תרומ' להסוברים דמדאורייתא דוקא דגן ותירוש ויצהר ולהרמב"ן דוקא יין ושמן ולא גוף הפירות, וכן לענין איסור לשנות הפירות מברייתן לגבי תרומה מע"ש ושביעית דדוקא בזיתים וענבים מותר לסחוט דאורחיהו להכי ובפי"א דתרומות לענין ערלה בכורים וטומאת משקין ולענין הקרבה ע"ג המזבח.
ובשל"ה שבת קושרין בשבת עי' קדושת לוי ואוהב ישראל פ' כי תשא עה"פ אך את שבתותי תשמורו שבכח קדושת שבת מתקשר לשורשו וסמך ליה מבו' שהוא גבוה ימעט שהעיקר ההכנעה כמאה"כ לא מרובכם כי אתם המעט ואחז"ל בחולין פט. שאתם ממעטים עצמכם לפני וכספים אין להם שמירה אלא בקרקע פי' הכסוף להשי"ת שמירתו ע"י שהוא נמוך ושפל רוח, השי"ת יזכנו ברו"ח.